

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské sociální práce

Děti jako sekundární oběti domácího násilí

Bakalářská práce

Studijní program

Sociální práce

Autor: Barbora Končítá
Vedoucí práce: Mgr. Hana Štěpánková

Olomouc 2023

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské sociální práce

Děti jako sekundární oběti domácího násilí

Bakalářská práce

Studijní program

Sociální práce

Autor: Barbora Končítá
Vedoucí práce: Mgr. Hana Štěpánková

Olomouc 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci zpracovala samostatně na základě použitých pramenů a literatury uvedených v bibliografickém seznamu.

V Brně 29.4. 2023

Barbora Končítá

Poděkování

Na tomto místě chci poděkovat vedoucí práce, Mgr. Haně Štěpánkové, za její obětavé a vstřícné vedení v průběhu psaní práce. Jsem vděčná za připomínky, trpělivost a zpětnou vazbu, kterou mi vždy ochotně poskytla. Poděkování také patří celé mé rodině za podporu ve studiu.

Obsah

Úvod	9
1 Představení tématu	11
2 Rešerše výzkumů a zdrojů k danému tématu.....	15
3 Propojení tématu s teorií sociální práce, etické hledisko	17
4 Propojení tématu s metodami a technikami sociální práce	21
5 Propojení tématu se sociální politikou	25
6 Legislativní zakotvení problematiky.....	28
7 Analýza potřebnosti	32
7.1 Příčiny problému a jeho dopady na cílovou skupinu a společnost obecně.....	32
7.2 Příklady řešení problematiky v České republice a v zahraničí.....	33
7.3 Základní informace o velikosti cílové skupiny.....	35
7.4 Popis metod získání předložených dat a vyhodnocení výchozího stavu	35
7.5 Specifikace stakeholderů	36
7.6 Rozhovor s pracovníci Bílého kruhu bezpečí	37
8 Účel projektu a popis přidané hodnoty	38
9 Cíle projektu.....	39
10 Popis potřeb cílové skupiny	40
11 Klíčové aktivity a indikátory jejich splnění	41
12 Harmonogram	43
13 Provedení terénního průzkumu na potvrzení analýzy potřebnosti.....	44
14 Analýza rizik	45
15 Plán komunikace	46
16 Výsledek a výstupy projektu.....	48
17 Rozpočet.....	49
18 Logframe projektu.....	50
Závěr	53
Bibliografie	55
Seznam tabulek a grafů.....	63
Seznam zkratk	64
Seznam příloh	65
Přílohy.....	67
Anotace	72

Úvod

Rodinu si pravděpodobně mnoho z nás pojí s pojmy jako je láska, domov, blízkost, bezpečí. Pro mnoho z nás tato slova rodinu také reprezentují. Ne všichni ale vyrůstají v bezpečném prostředí. Některé rodiny mohou být pravým opakem, místem, kde se odehrává násilí, hádky a křik. Rodina je místo, kde trávíme velkou část našich životů, a tak jsme jí zcela jistě velmi ovlivněni. Pro dítě je to místo, které ovlivňuje jeho vývoj a utváří jeho osobnost. Dítě se učí a přebírá vzorce chování, způsoby myšlení a mravní kvality rodičů. Na dítě má výchova a rodinné prostředí obrovský vliv. V mnoha rodinách, ve kterých se odehrává domácí násilí, děti vyrůstají a stávají se součástí tohoto násilí. Děti jsou často zapomenutými oběťmi tohoto typu násilí, jsou nuceni mu nečinně přihlížet, nebo jím mohou být také přímo ohroženi. Jak již dnes víme z výzkumů, tato skutečnost je velmi negativně ovlivňuje a působí na jejich budoucí sociální fungování. Sociální fungování je stěžejním pojmem sociální práce a jedním z jejích cílů. Cartlon vymezuje sociální fungování jako „...schopnost lidí provádět úkoly denního života a angažovat se ve vztazích k jiným lidem způsobem, který je uspokojivý jak pro ně samotné, tak pro druhé a odpovídá potřebám organizované komunity.“. (Navrátil, 2001, s. 13) Podle slov Petry Wünschové, ředitelky Centra Locika, o kterém se později ještě budu zmiňovat, jsou v každé třídě průměrně dvě nebo tři děti, které doma násilí zažívají. (Redakce AD, 2021) Vnímám velkou potřebnost práce s touto cílovou skupinou, právě proto, jaké dopady násilné prostředí na dítě má, a také proto, že jsou dětské oběti domácího násilí oběťmi často opomíjenými. V této práci koncipuji teoretická východiska pro navazující projekt, který si klade za cíl informovat pedagogické sbory základních škol v Brně o této problematice. Původně měl projekt informovat širokou veřejnost v této problematice, což je také stanoveno v zadání práce, nicméně po rozhovoru s pracovnící Bílého kruhu bezpečí jsem shledala velkou potřebu v informování této problematiky právě učitele základních škol. Tato práce se skládá ze dvou částí. První část je teoretické zakotvení tématu v několika kapitolách. Téma propojuji se studovaným oborem – sociální prací, se sociální politikou a teoriemi a metodami sociální práce. Druhá část práce je již zmiňovaný projekt, jehož cílem je zvýšit informovanost u učitelů základních škol o problematice sekundárních obětí domácího násilí. Cílem práce je právě vytvoření návrhu tohoto projektu.

1 Představení tématu

Domácí násilí je patologický sociální jev, který se vyskytuje ve všech společnostech napříč časem. V České republice byla tato problematika dlouhou dobu tabuizována. Až po roce 2000 se toto téma začalo veřejně diskutovat. (Topinka a kol., 2016, s. 11) Domácí násilí bylo považováno za soukromou záležitost rodiny. Od roku 1989 se tomuto tématu začala věnovat laická i odborná veřejnost. Od té doby se domácí násilí nějakým způsobem začalo definovat a označovat za problém, který je potřeba řešit. Domácí násilí se vymezovalo jako pojem, který označuje jak násilné jednání mezi osobami žijícími ve společné domácnosti, které je dlouhodobého charakteru a je stupňováno. Oběťmi domácího násilí mohou být muži, ženy, děti, senioři a zdravotně postižení. Podle výzkumu z roku 2001, který pro Bílý kruh bezpečí realizovala agentura STEM, jsou až v 84 % domácností, kde se odehrává domácí násilí, přítomny děti. (STEM, 2006) A děti jsou právě často opomíjenými oběťmi, které svědčí domácímu násilí mezi svými rodiči. Pokud je v rodině, kde se odehrává domácí násilí, přítomno dítě, považujeme ho také za oběť domácího násilí. Fenomén domácího násilí je v naší společnosti řešeno a zkoumáno ne tak dlouhou dobu. To je také důvodem, proč není terminologie domácího násilí úplně sjednocená. Setkáváme se s pojmy domácí násilí v rodině, násilí v intimních vztazích, partnerské násilí a v neposlední řadě násilí na dětech. (Topinka, 2016, s. 11) Tématu násilí na dětech se budu ve své práci věnovat.

Pro pochopení práce je důležité porozumění pojmům dítě, rodina, domácnost, domácí násilí a oběť domácího násilí. Podle Úmluvy o právech dítěte se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve. (Sdělení č. 104/1991 Sb., část 1, článek 1) Rodinu popisuje Potůček (1995, s. 103) a rozumí se jí skupina jednotlivců, kteří jsou spojeni sňatkem, příbuzenstvím nebo adoptí. Dospělí členové jsou zodpovědní za výchovu dětí. Zároveň probíhá mezi členy nějaká ekonomická spolupráce. Domácnost je pojem, jímž se rozumí jednotka, která je rezidenční i ekonomická a tvoří ji především členové rodiny, ale i jiné skupiny osob.

Vágnerová definuje domácí násilí jako „zneužití postavení moci, kterou pachatel v rodině má. Projevuje se nepřiměřenými požadavky, vynucováním podřízenosti oběti a kontroly nad jejím životem. Toto je dosahováno násilím, eventuálně vyhrožováním a využíváním strachu z další újmy“. (Vágnerová, 2008, s. 633) Podle Matouška (Matoušek, 2005, s. 227) je nejrozšířenější formou násilí právě násilí domácí. Tento jev je velmi náročné nějakým způsobem kontrolovat a regulovat, je těžko kontrolovatelný právě pro jeho soukromou povahu. Odehrává se, jak již bylo zmíněno, za „zavřenými dveřmi“ ve vztahu dvou lidí. Podle Ševčíka a Špatenkové (Ševčík, Špatenková a kol. 2011, s. 19) je potřeba

v rodinách, které jsou ohroženy domácím násilím, odborné intervence. „Potřebují ji rodiny, které jsou opakovaně ohroženy domácím násilím a neplní tak svoji funkci. Dále je také důležitá primární prevence výskytu násilí, která je potřebná už od dětství, a to příkladem rodičů, výchovou k odpovědnosti, toleranci vůči odlišnostem, k přiměřenému sebevědomí a dovednosti řešit problémy.“

Podle Čírtkové je domácí násilí charakteristické svými společnými znaky. Za znak domácího násilí považujeme opakovanost a vývoj násilí. Jednorázové násilí tedy ještě nemůžeme považovat a definovat jako domácí násilí. Za další znak můžeme považovat stupňující se intenzitu násilí. S tím také souvisí různé formy násilí. Nejprve může oběť zažívat psychické násilí, a poté fyzické útoky. Musí být také zřejmé, kdo je pachatel a kdo je oběť a tyto role se nezaměňují. Za domácí násilí tak nelze považovat tzv. italská manželství. A posledním znakem je soukromá povaha tohoto jevu. Násilné jednání by se mělo odehrávat v soukromí, zpravidla bez přítomnosti cizích osob. Nicméně to neplatí pro děti, které jsou součástí rodiny. Tyto znaky nemusí domácí násilí vždy naplňovat všechny společně. Násilné jednání je zkrátka nepřijatelné i pokud se bude odehrávat v přítomnosti cizích osob nebo se odehraje pouze jednou.

Za základní formy domácího násilí považujeme násilí fyzické, psychické, sociální, ekonomické a sexuální. (Ševčík, Špatenková s kol., 2011, s. 38) Fyzické násilí je tělesné ubližování různé četnosti a intenzity, např. kopání, škracení, zamezování spánku, facky. Tato forma násilí je snadněji prokazatelná než ostatní formy, protože často po fyzickém násilí zůstávají viditelné stopy na těle. U dětí rozlišujeme tuto formu násilí na aktivní a pasivní. Za aktivní můžeme považovat takové jednání vůči oběti, které může vést k poranění nebo dokonce k usmrcení. Pasivní násilí je neuspokojení základních potřeb dítěte, jak fyzických, tak sociálních nebo citových. Podle Dunovského a kol. (1995, s. 59-63) sem patří nedostatečný přístup ke zdravotní péči, nedostatek ve vzdělání či výchově, nedostatek přístřeší, ošacení a ochrany, poruchu v prospívání dítěte neorganického původu – jedná se o nedostatečnou výživu jak po kvantitativní, tak po kvalitativní stránce. Další formou násilí je násilí psychické, někdy také nazýváno emocionální či citové. Psychické násilí zahrnuje urážky, výhrůžky, ponižování nebo zesměšňování. S tím se pojí také narušení sebeúcty oběti. Může se vyskytovat samostatně, nicméně u ostatních forem domácího násilí oběť vždy psychicky trpí. Podle Dunovského a kol. (1995, s. 65-67) může psychické týrání u dětí znamenat nezáměr a neprojevení lásky ze strany rodičů, protože na dítě nemají dostatek času z důvodu vytížení. Může to ale také znamenat to, že je dítě nuceno být svědkem násilí, které se odehrává mezi rodiči.

Další formou je násilí sociální. To je například omezování styku s přáteli a rodinou, izolování, sledování a kontrolování oběti, ale také jejího telefonu, emailů nebo úplný zákaz užívání těchto zařízení. U sociálního násilí je typické, že agresor postupně získává kontrolu a moc nad obětí. (Ševčík, Špatenková a kol., 2011, s. 50)

Časté je také násilí ekonomické, kdy oběť nemá přístup ke společným finančním prostředkům. Agresor oběti vydává finanční prostředky na určité potřeby a může oběť také omezovat v docházení do zaměstnání, což je úzce spojeno s násilím sociálním. Dá se říct, že děti jsou nepřímou obětí této formy násilí tím, že kvůli nedostatku financí v rodině může docházet k neuspokojení základních potřeb.

Násilí sexuální je nucení k různým sexuálním praktikám, se kterými oběť nesouhlasí. (Ševčík, Špatenková a kol., 2011, s. 51)

Obětí domácího násilí může být kdokoli z nás. Z velké většiny to jsou ženy, ale také muži, senioři a v neposlední řadě jsou to právě děti. Děti jako oběti domácího násilí se stávají nejzranitelnějšími ze všech obětí. „Jednou z nejdůležitějších charakteristik dětí v dysfunkční rodině je ztráta pocitu bezpečí a z ní plynoucí dlouhodobý strach a depresivní prožívání.“ (Bednářová a kol., 2009, s. 35) Dítě může být v pozici přímé i nepřímé oběti domácího násilí. Podle metodického doporučení Ministerstva práce a sociálních věcí k postupu orgánů sociálně právní ochrany dětí v případech domácího násilí je třeba považovat dítě, které je obětí domácího násilí, vždy za dítě ohrožené. (MPSV, 2010) Je důležité, aby takové dítě bylo vždy v péči orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Musí mu být poskytnuta pomoc a ochrana. Pokud je ze strany pachatele směřováno fyzické, psychické nebo sexuální násilí proti dítěti, je dítě přímou obětí domácího násilí, a pak je ohrožené syndromem CAN – syndromem týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. Ten se projevuje jako poškození vývoje dítěte, ať už fyzického, psychického nebo sociálního, který vznikne v důsledku takového chování rodičů či jiné dospělé osoby, které je ve společnosti vnímáno za nepřijatelné. (Čech, 2011, s. 20) V případech, kdy je dítě přítomné domácímu násilí, které se odehrává mezi členy domácnosti, většinou rodiči, je nepřímou (sekundární) obětí tohoto násilí. V takovém případě je dítě ohrožené ve vývoji – rozumovém, mravním, a také citovém. Podle definice World Health Organization (WHO) je dítě, které je svědkem domácího násilí mezi členy domácnosti, vnímáno jako psychicky týrané dítě. (MPSV, 2010) V obou případech děti vykazují stejné symptomy jako děti se syndromem CAN. (Ševčík, 2011, s. 121)

Cílem této práce je vytvořit návrh projektu, jehož cílem je informovat pedagogické pracovníky na základních školách v Brně o problematice dětí jako sekundárních obětí domácího násilí. Cílem je zvýšit povědomí o závažnosti tohoto fenoménu a důležitosti práce s dětmi, které se stanou sekundárními oběťmi násilí mezi rodiči. Je důležité, aby učitelé, kteří jsou v každodenním kontaktu se žáky, byli vnímaví a citliví k pozorování indicií, které mohou pomoci odhalit násilí v rodině. Pokud by shledali jakékoliv podezření, že je dítě obětí nebo svědkem násilí v rodině, je důležité, aby učitel zprostředkoval kontakt s orgánem sociálně-právní ochrany dětí a domluvil další postup nebo s některou z organizací v Brně, která pomáhá obětem domácího násilí, případně kontaktoval Policii České republiky. K tomu je však důležité, aby pedagog znal

problematiku hlouběji a dokázal projevy dítěte, které je sekundární obětí domácího násilí rozpoznat. Existují nástroje pro práci s dětmi, kteří jsou přímými či nepřímými oběťmi domácího násilí, ale to hlavně v případech, kdy do domácího násilí v rodině zasáhne policie, například vykááním pachatele ze společného obydlí. Pokud je u vykáání pachatele ze společného obydlí přítomno dítě, má Policie ČR povinnost nahlásit tuto událost orgánu sociálně-právní ochrany dětí a předat kontakt. Poté se s dítětem a celou rodinou může pracovat. V případech, kdy do násilí policie nezasáhne, je těžké takové případy odhalit a nabídnout pomoc. Učitelé mohou pomoci násilí rozpoznat a zprostředkovat další podporu. Vnímám jako velice důležité, aby učitelé měli informace o dopadech na dítě, pokud je svědkem násilí, a o závažnosti celé problematiky. Je potřeba zaměřit se na řešení této problematiky, která ovlivňuje celou společnost. Práce v této oblasti by měla být zaměřená více na podporu kompetencí rodičů, které by vedly k zastavení násilí a dopadů na dítě. Zároveň by se měl dbát větší důraz na práci s dítětem a poskytnutí psychologické podpory dítěti. Podle sociální pracovnice, DiS. Evy Koloničné, která pracovala v krizovém centru organizace Spondea, z.ú. v Brně, je právě prevence, osvěta a všímavost to, co můžeme dělat pro zlepšení práce s touto problematikou a pro to, aby bylo oznámeno více případů domácího násilí, kde jsou přítomny děti. Podle ní by se s prevencí mělo pracovat už na základních školách. (Sociální práce, 2006, s.14) Vnímám velkou potřebu otevírat téma dětských svědků domácího násilí a upozorňovat na důležitost práce s touto cílovou skupinou.

2 Rešerše výzkumů a zdrojů k danému tématu

Rodina je základní jednotkou každé moderní společnosti. Jak již bylo v úvodu zmíněno, ne každý vyrůstá v rodině, která je místem bezpečí. Za zavřenými dveřmi se často odehrává domácí násilí, a to je nejčastější formou násilí vůbec. To se stává velmi problematické hlavně proto, že se odehrává v soukromí rodiny a je těžké toto násilí kontrolovat. Jak jsem výše nastínila, dnes už existuje právní rámec, který problematiku domácího násilí řeší. Dnes již máme díky výzkumům důležitá fakta a informace o tomto fenoménu. V této kapitole zmíním výzkumy a zdroje, které jsou důležité pro tuto práci a ze kterých vycházím.

První výzkum, který se zaměřil na postoje společnosti v České republice k tématu domácího násilí, byl proveden v roce 2001 agenturou STEM pro Bílý kruh bezpečí. Tohoto výzkumu se účastnilo 1724 respondentů, kteří byli starší 15 let věku. Závěry byly takové, že domácí násilí zasahuje asi každého šestého občana ČR staršího 15 let. Více než čtvrtina obyvatel se s domácím násilím setkala jako svědek, oběť nebo násilník. 84 % domácností, kde se odehrává násilí za zavřenými dveřmi jsou také děti. Ty jsou u násilí také často přítomny. Podle tohoto výzkumu jsou děti přítomny násilí v 69 %. Podle údajů z provozu DONA linky v letech 201-2005, což je telefonická krizová linka Bílého kruhu bezpečí, jsou v 90 % domácností, kde se odehrává násilí, přítomny děti. Většina občanů České republiky zastává názor, že by nikdo neměl nečinně přihlížet tomuto typu násilí. Nicméně podle výzkumu každý druhý člověk by nevěděl, jak se zachovat a váhal by s pomocí, pokud by takového násilí byl svědkem. Z toho plyne, že české společnosti chybí informace o tom, jak postupovat v takových případech nebo jak se v případě domácího násilí bránit. Postoj společnosti ovlivňuje, jak se k takovým situacím budeme stavět. Pokud domácí násilí bude pro společnost nepřijatelné, pak také může být tato problematika lépe řešená. K tomu je potřeba znát informace o této problematice a jejích dopadech nejen na oběti, ale také na celou společnost.

Podle psychologů a sociologů má na děti, které jsou přítomny domácímu násilí, nezávisle na tom, zda v roli přímé oběti nebo v roli svědka, toto násilí negativní dopad v oblasti přenosu vzorců chování do svých budoucích vztahů. Dětské oběti domácího násilí jsou také vystaveni zvýšenému riziku vystavení násilí v pozdějším věku. (Forke et al., 2018) Přesto se ale na dětské oběti domácího násilí a jejich ochranu ještě do nedávna zapomínalo. Ministerstvo práce a sociálních věcí ročně eviduje asi 2500 případů, kde se dítě ocitá v případech domácího násilí. Podle Petry Wunschové, ředitelky Centra Locika, je to asi 175 tisíc dětí. Analýza dat klientů Centra Locika uvádí, že trvá až šest let, než se dítěti dostane pomoci. Takovou dobu žije v prostředí domácího násilí bez jakékoliv pomoci. Navíc se taková pomoc dostane k ohroženému dítěti asi jen v 10-15 % případů. Prožívání celé situace je pro ně velmi komplikované, protože zažívají různorodé emoce vůči rodičům. Často se viní za situaci v rodině a cítí jistou odpovědnost za násilí. Mohou

mít pocit, že se rodiče hádají kvůli nim. Mohou mít rádi násilnou osobu a zároveň z ní mít velký strach. Děti, které zažívají domácí násilí, se mohou chovat jako „malí dospělí“ nebo se naopak jejich vývoj může zpozdít. Dítě ke zdravému vývoji potřebuje místo, kde bude docházet k naplnění jeho potřeb. Pokud vyrůstá v prostředí, kde k tomu nedochází, jeho zdravý vývoj je narušen. (Persefona, 2020)

Organizace Acorus provedla výzkum na téma Děti, rodiče, domácí násilí v roce 2016. Byla provedena kvantitativní analýza dat ze spisové dokumentace a kvalitativní analýza dat z realizovaných šetření. Podle pracovníků Acorusu, všechny děti, které vyrůstají v rodině, která je zasažená domácím násilím, jsou zároveň jeho svědky, i když to může vypadat, že se jich to netýká. Rodiče si mohou myslet, že o tom děti neví, jsou zavřené například ve svém pokoji, nicméně vyšlo najevo, že se to děti dotýká velmi silně a jsou tím poznamenány. Reakce dětí, na to, co slyší, ve chvíli, co se násilí odehrává, se velmi liší. Některé děti reagují tak, že si dají ruce na uši a snaží se schovat. Některé děti mohou naopak vstoupit do situace a snažit se bránit oběť. Děti prožívají různé velké emoce, jako je strach, bezmoc, úzkost, hrůza, jsou v šoku. Nedokážou pochopit, co se děje a je pro ně těžké reagovat. Jejich reakce jsou přirozené reakce na nebezpečí. Hledají místo bezpečí, které v tu chvíli nenachází. Často si tyto děti vyčítají, že se rodiče hádají kvůli nim. Mají pocit, že za to mohou ony, protože pro situaci nedokážou najít vysvětlení. Psychické násilí je pro dítě ještě těžší k uchopení. Tento typ násilí neznají, nerozumí tomu, co se děje. Často se jim ani nedostane vysvětlení od rodičů. Podle pracovníků Acorusu je psychické domácí násilí pro dítě často horší než násilí fyzické a má pro dítě devastující účinky a poškozuje jej. (Barvíková, 2016)

3 Propojení tématu s teorií sociální práce, etické hledisko

Na začátek této kapitoly je nutné definovat obor sociální práce. Dnešní sociální práci můžeme chápat různě. Stále platnou a aktuální definicí sociální práce je definice Mezinárodní federace sociálních pracovníků (IFSW), která byla schválena v roce 2014: *„Sociální práce je profese založená na praxi a akademická disciplína, která podporuje sociální změny a rozvoj, sociální soudržnost a posílení a osvobození lidí. Principy sociální spravedlnosti, lidských práv, kolektivní odpovědnosti a respektu k rozmanitosti jsou pro sociální práci ústřední. Sociální práce, podložená teorií sociální práce, společenských věd, humanitních věd a domorodých znalostí, zapojuje lidi a struktury do řešení životních výzev a zvyšování blahobytu.“* (IFSW, 2014)

Jako další bych chtěla zmínit definice sociální práce od Oldřicha Matouška.: *„Sociální práce je společenskovědní disciplína i oblast praktické činnosti, jejímž cílem je odhalování, vysvětlování, zmírňování a řešení sociálních problémů (např. chudoby, zanedbávání výchovy dětí, diskriminace určitých skupin, delikvence mládeže, nezaměstnanosti). Sociální práce se opírá o jednak rámec společenské solidarity, jednak o ideál naplňování individuálního lidského potenciálu. Sociální pracovníci pomáhají jednotlivcům, rodinám, skupinám i komunitám dosáhnout způsobilosti k sociálnímu uplatnění nebo ji získat zpět. Kromě toho pomáhají vytvářet pro jejich uplatnění příznivé společenské podmínky. U klientů, kteří se již společensky uplatnit nemohou, podporuje sociální práce co nejdůstojnější způsob života.“* (Matoušek a kol., 2001, s. 10)

Podle těchto definic sociální práce můžeme vidět, že dnešní sociální práce je nejen praktickou, ale také akademickou disciplínou, která se snaží zajistit sociální fungování a posílení lidí ve společnosti.

Definice a s tím související cíle se odvíjejí od toho, jak se obor vyvíjel postupem času. Definice a cíle jsou ovlivněny tím, čím v daném prostředí a době sociální práce byla a v jakých podmínkách se nacházela. Cíle sociální práce je těžké definovat obecně, i vzhledem k tomu, že se odehrává na několika úrovních. Odehrává se na mikro rovině, čímž se rozumí práce s jednotlivci – případová sociální práce. Případovou sociální práci se rozumí přímá podpora schopností klienta, aby byl schopen překonat nepříznivou situaci svými vlastními silami tam, kde je to možné. Tato sociální práce se opírá o poznatky ze sociologie, psychologie, práva a sociální politiky a je poskytována zejména prostřednictvím poradenství. Na mezo rovině se odehrává práce s rodinami a menšími skupinami lidí. Skupinová sociální práce je nedílnou součástí sociální práce a poskytuje takové možnosti, které práce s jednotlivcem nabídnout nemůže. Mohou to být například různé organizované skupiny, které vede a koordinuje sociální pracovník. Sociální práce

s rodinou podporuje fungování rodiny, podporuje zlepšení nebo obnovení sociálního fungování rodiny. Také se snaží o udržení dítěte v takové rodině, která je považována za funkční. A v neposlední řadě sociální práce na makro rovině, čímž se rozumí práce s velkými skupinami lidí, s komunitami. Sociální práce cílí nejen na jednotlivce, ale také na veřejnou sféru a na práci s politikou. Sociální práce s komunitou se zaměřuje místní komunity lidí. Jejím cílem je řešit konkrétní místní problémy nebo potřeby. Sociální pracovník např. plánuje postup, organizuje, analyzuje koordinuje činnost.

Podle Matouška patří mezi cíle sociální práce podpora schopnosti klienta řešit problém, adaptovat se na nároky prostředí a vyvíjet se. Třetím cílem je zajistit, aby systémy podpory klientů fungovaly efektivně, a také přispět k vylepšování a rozvíjení sociální politiky. (Matoušek, 2013, s. 13) Podle Mezinárodní federace sociálních pracovníků (IFSW) jsou cíle sociální práce podpora sociální změny, sociální rozvoj, sociální soudržnost, zplnomocnění a osvobození lidí.

V průběhu času se vyvíjely i různé teorie sociální práce. Během 20. století vznikly v sociální práci tři zásadně odlišné přístupy (modely). Malcolm Payne je označil za tzv. malá paradigmat. V české literatuře je rozpracoval např. Musil nebo Navrátil. Malá paradigmat se od sebe liší filozofickými východiskami i praktickými důsledky. (Navrátil, 2000, s. 187) Navrátil (2000) označuje první paradigma jako terapeutické paradigma. V tomto směru je sociální práce prováděna zejména formou psychoterapie. Jejím cílem je psychická a sociální pohoda klienta. Dalším paradigmatickým je poradenské paradigma. V tomto směru je sociální práce chápána jako sociálně-právní pomoc. Třetím paradigmatickým je paradigma reformní. V tomto směru je cílem reformovat společnost. Sociální práce v reformním paradigmatickém klade důraz na zplnomocňování klientů (empowerment) či skupin za účelem podílení se na řešení problému a tvorbě změn společnosti. Sociální práce věří, že prostřednictvím reformního paradigmatického lze dosáhnout změny společnosti a institucí nebo politiky, a to může vést následně ke změně a zlepšení situace jednotlivého klienta. Sociální pracovníci nebo pracovníce vnímají útlak ze strany prostředí vůči znevýhodněným. Cílem je změnit instituce nebo prostředí tak, aby odpovídaly a vyhovovaly potřebám jednotlivých klientů. (Payne, 2005, s. 9) Payne vnímá paradigmat jako určitá vodítka. V praxi neexistují čisté aplikace jednoho ze tří paradigmat. Vždy záleží na aktivitách a účelu sociální práce. V některých organizacích mohou spolu fungovat aktivity a projekty vycházející z odlišných paradigmat.

Kutálková (2014, s. 92) popisuje, jak může vypadat sociální práce s oběťmi sexuálního násilí a mimo jiné zmiňuje, že v rámci reformního paradigmatického by se mělo dbát také na tematizaci vlivu faktorů jako jsou věk, pohlaví, sexuální orientace nebo třeba zdravotní postižení na postavení oběti.

V této práci se zaměřuji na dětské oběti domácího násilí. Děti patří do skupiny zvláště zranitelných obětí, a právě kvůli jejich věku a nesvéprávnosti je důležité, aby jejich práva sociální pracovníci hájili. Cílem by měla být osvěta v tématu dětských svědků domácího

násilí a dopadu násilí na ně. Učitelé by následně mohli být více citliví k tomuto tématu, měli při výkonu práce měli brát v potaz, jak je domácí násilí rozšířené a kolik dětí násilí doma přihlíží. Pokud učitel zaregistruje jakékoliv indicie, které by nasvědčovaly tomu, že dítě může být svědkem nebo přímou obětí domácího násilí, měli by kontaktovat odborníky, které se tomuto tématu věnují a umí s dětskou obětí pracovat. To by mohlo vést k dřívějšímu odhalení více případů domácího násilí a následné odborné intervence s oběťmi i agresory. Jednou z aktivit sociální práce mají být podle Navrátila (2001, s. 18) i aktivity preventivního charakteru. Mají odhalit a eliminovat faktory, které by mohly v budoucnu narušit sociální fungování. Tou je nepochybně i osvěta v problematice dětských obětí domácího násilí. V souvislosti s prevencí je důležité také zmínit koncept školské sociální práce, který může pomoci právě včasné intervenci a podpoře pro rodiny s dětmi. Sociální pracovník ve škole není v České republice ještě tak běžný, tomu ale může být v budoucnu jinak. Sociální práce na škole má podle Petrenka (2020) spočívat mimo jiné v podporování prostředí rodiny a kontaktování rodin ohrožených dětí. Škola je ideálním místem pro odhalení nebezpečí, prevenci a brzkou intervenci. Toto prostředí je vhodné pro včasný záchyt problému a jeho následné řešení.

Problematika dětských svědků domácího násilí ovlivňuje celou společnost a má vliv na budoucí sociální fungování těchto dětských obětí. Projekt je zacílen na školské instituce. Díky tomu by následně mohla proběhnout změna práce s dětskými oběťmi domácího násilí. Jedná se o reformu prostředí a projekt vychází z pojetí sociální práce jako reformy společenského prostředí.

Etika má v sociální práci své významné místo. Je velice důležitá pro vztah mezi klientem a sociálním pracovníkem, ale také ve vztahu mezi pracovníkem a společností. V těchto vztazích vznikají různé etické otázky. Nyní popíšu, co je etické dilema a etický problém ve vztahu k praxi sociálního pracovníka. Etický problém nastává v situaci, kdy pracovník ví, jak by se měl rozhodnout a zachovat správně, ale z nějakého důvodu je pro něj toto rozhodnutí obtížné. Naopak etické dilema vzniká v situacích, kdy má pracovník před sebou dvě nebo více různých možností a není zřejmé, která z nich je správná. Pro každého může být správná nebo přijatelnější jiná možnost. (Nečasová, 2001, s. 6) K etickým problémům a dilematům dochází podle Nečasové (2001, s. 7) v oblastech, které se týkají lidských práv a kvality života jedinců. Také v oblastech, které se týkají obecného blaha a v oblasti týkající se nerovnoprávnosti a strukturálního útlaku. Etické principy sociální práce můžeme najít v etických kodexech sociálních pracovníků. Etické kodexy jsou mezinárodní, národní nebo organizační. V těchto dokumentech jsou sepsány hodnoty, zásady a pravidla, kterými se mají pracovníci řídit v určitých situacích. Protože je sociální práce postavena na hodnotách jako je lidská důstojnost, lidská práva, spravedlnost, rovnost, zplnomocnění a participace, i etické kodexy sociálních pracovníků vycházejí z těchto hodnot. S tímto tématem souvisí oblast lidských práv. Podle Etického kodexu

společnosti sociálních pracovníků České republiky má sociální pracovník etickou zodpovědnost vůči klientovi tak, aby chránil důstojnost a lidská práva klienta. Sociální pracovník má ale také etickou zodpovědnost ke kolegům v sociální práci, k zaměstnavateli, k profesi a odbornosti, a také ke společnosti. Tou je například povinnost i právo upozorňovat veřejnost a příslušné orgány na případy porušování zákona a oprávněných zájmů občanů. Sociální pracovník se má také zasazovat o zlepšení podmínek a zvyšovat sociální spravedlnost tím, že podněcuje změny v zákonech a politice, má působit na rozšíření možností a příležitostí ke zlepšení kvality života osob, a to se zvláštěm zřetelem ke znevýhodněným a postiženým jedincům i skupinám. (Společnost sociálních pracovníků ČR, 2006) Cílem sociální práce by mělo být zlepšení kvality života osob, které jsou znevýhodněné. Děti jsou nepochybně skupinou velice zranitelnou a v pozici svědků domácího násilí i skupinou znevýhodněnou. Sociální pracovník by měl vynakládat úsilí a přispívat ke zlepšení podmínek pro tuto cílovou skupinu. Měl by se podílet na zlepšení kvality života a usilovat o lepší podmínky pro děti, které jsou traumatizovány domácím násilím.

4 Propojení tématu s metodami a technikami sociální práce

Z předchozí kapitoly vyplývá, že téma této práce a její forma jsou propojeny s reformním paradigmatem sociální práce. Jedná se o snahu změnit prostředí nebo instituce v řešení dané problematiky. Jak jsem zmínila v předchozí kapitole, sociální práce v reformním paradigmatu klade důraz na zplnomocňování klientů (tzv. empowerment) či skupin za účelem podílení se na řešení problému a tvorbě změn společnosti. Zplnomocnění nebo také „empowerment“ je koncept sociální práce, který se snaží pomoci lidem mít kontrolu a moc nad svým životem. Tento koncept stojí na hodnotách jako je spravedlnost, rovnost, partnerství a participace. Tento přístup se využívá v rámci antiopresivního či antidiskriminačního přístupu v sociální práci. Jeden z jeho hlavních cílů je právě zplnomocnění. (Janebová, 2014, s. 66) V problematice domácího násilí je důležité podporovat kompetence rodičů zajistit dítěti bezpečné prostředí v rodině.

Cílem projektu je zvýšit povědomí o závažnosti tohoto fenoménu a důležitosti zefektivnění práce s dětmi, které se stanou sekundárními oběťmi násilí mezi rodiči. Projekt můžeme považovat za snahu o změnu prostředí. Mezi techniky sociální práce podporující systémovou změnu můžeme podle Matouška řadit např. kampaně, lobbování nebo mediální prezentace. (Matoušek, 2010, s. 25) Také Kutálková (2014) zmiňuje metody sociální práce, které mohou být využity při reformě společenského prostředí. Podle ní to mohou být vzdělávací a popularizační akce, obhajoba zájmů (advocacy), také lobbování a organizování kampaní nebo třeba vytváření koalic a sítí. Jednou z technik, o které můžeme hovořit v souvislosti s touto prací, je tzv. sociální akce. Ta je podle Musila (Matoušek a kol., 2013, s. 324) společným úsilím lidí, kteří čelí určitému problému, o změnu společnosti s cílem vyřešit daný problém. Tuto techniku mohou využívat různé zájmové skupiny nezávisle na sociálních pracovnících. Je to technika, která působí na sociální prostředí. Může být sociálními pracovníky využívána jako nástroj k prosazování zájmů klientů v interakcích se subjekty, které svým působením mohou ovlivňovat život klientů a nevěnují dostatečnou pozornost jejich zájmům, resp. nejednají v souladu se zájmy klientů. Sociální akce může využívat dílčí techniky, kterými jsou např. organizovaná svépomoc, veřejná kampaň, protest, zákonodárná iniciativa, analýza situace aj. Sociální akce má být nástroj k dosažení změny poměrů, k posílení účastníků a pomoci k důstojnějšímu životu. Musil také popisuje (Matoušek a kol., 2013), že podle Hepwortha (Hepworth et al. 2010) je techniku sociální akce vhodné využít v situacích, kdy:

- je lidem upírána pomoc, pro jejíž využití mají oprávnění,
- jsou služby či praktiky pomáhajících nedůstojné, konfrontační či donucující,

- pravidla distribuce příležitostí znevýhodňují klienty,
- mezery v systému pomoci způsobují strádání nebo zhoršují zvládání života klientů,
- se lidem nedostává příležitosti k účasti na rozhodování, které se jich týká,
- více lidí pociťuje běžnou potřebu, pro jejíž uspokojení není dostupný zdroj,
- jsou klientům upírána jejich základní občanská či lidská práva,
- lidé nemohou nebo nedovedou účinně jednat ve svůj prospěch.

U domácího násilí je problematické vůbec jeho odhalení, protože se odehrává v soukromí rodiny. Proto je těžké se k obětem, případně k agresorovi, vůbec dostat a nabídnout pomoc. I pro dospělou oběť domácího násilí může být velmi náročné vyhledat odbornou pomoc. Dá se říct, že dítěti se dostává nějaká forma pomoci až ve chvíli, kdy do situace vstupuje Policie České republiky, jako jsem již zmiňovala dříve. Dítě je velice zranitelnou obětí, právě kvůli věku nebo pro své „postavení v rodině“, kdy jsou autoritou jeho rodiče a problém se odehrává mezi nimi. Proto je důležité, aby systém uměl pracovat s touto problematikou. Je důležité vytvořit takové prostředí, které bude příznivé pro odhalení domácího násilí a nabídne odbornou pomoc pro celou rodinu.

Jedním z práv dítěte je právo na biologickou rodinu, proto je důležité s násilím a celou rodinou včetně dítěte pracovat. V souvislosti s tím, hovoříme podle Hepwortha (Hepworth et al. 2010) o situaci vhodné pro využití sociální akce, kdy je lidem (v tomto případě dítěti) upírána pomoc, na kterou mají nárok. Dále situace, kdy jsou klientům (dětem) upírána jejich základní občanská či lidská práva. Jak jsem zmiňovala, dítě má právo na bezpečné prostředí. Pokud rodiče toto právo nedokážou naplnit, musí se využít takové nástroje pomoci, které povedou k řešení problému. Je důležité pracovat s celou rodinou, která je domácím násilím zasažena, jak s obětí, tak i s agresorem. Právě pro násilné osoby už existují v dnešní době různé programy pro zvládání vzteku. V Brně tuto službu nabízí organizace Sponde, z.ú. V souvislosti s prací s celou rodinou můžeme hovořit i o metodě tzv. rodinné konference, která bývá užívána převážně v oblasti sociálně – právní ochraně dětí. Ta je mimo jiné také dobře popsána v metodice rodinných konferencí organizace Amalthea. (Dunovská, 2015) Je to metoda, při níž má být vytvořen plán pro řešení situace ohroženého dítěte či celé rodiny. Využívají se přirozené zdroje rodiny. Rodinná konference má být nástroj, který napomáhá k udržení dítěte v bezpečném prostředí rodiny, čímž se naplňuje jeho právo. Tím se může také předcházet závažným soudním rozhodnutím. Stále je totiž důležité brát zřetel na nejlepší zájem dítěte. Dítě by mělo být středem zájmu, proto by u rozhodnutí nemělo chybět. Například finský model rodinných konferencí klade na dítě velký důraz. Počítá s účastí dětí jakéhokoliv věku a podporuje ji. V metodice Amalthea je popsáno, proč by se dítě mělo účastnit rodinných konferencí. Metodická vedoucí Marie Gribben popisuje, proč je důležité, aby se dítě

takových konferencí účastnilo. Podle Gribben dokáže dítě už v útlém věku jasně vyjádřit co chce, proč a například u koho chce bydlet. Tarja Heino, koordinátorka skandinávského projektu rodinných konferencí, popisuje, jak se děti dokážou s těžkou situací doma vypořádat. Díky poskytnutí dostatečných informací dítěti se lépe vyrovná s tak těžkou situací. Je pro něj lepší znát situaci tak, jak je. (Dunovská, 2015, s. 14)

S reformou společenského prostředí souvisí i pojem „advocacy“ – tzv. obhajoba práv. Sociální práce je, dá se říct, charakteristická tím, že prosazuje lidskou důstojnost, a také pomáhá lidem prosazovat jejich práva a zájmy. Sociální pracovníci věří, že prostřednictvím advokacie se může změnit a posílit postavení klientů. Advokacie je činnost, jejímž cílem je bránit nebo zastupovat znevýhodněné za účelem dosažení sociální spravedlnosti. (Cox, 2015) Advokacie je zastupování a hájení práv těch, které to nemohou dělat sami za sebe. V české literatuře zmiňuje Matoušek (2013) tento pojem v souvislosti s rodinou. Pokud rodina nemá taková kompetence, aby dokázala své zájmy hájit sama, může pomoci sociální pracovník jako advokát rodinných zájmů. Advokacie by měla probíhat společně s klienty, nikoliv pouze pro ně. Matoušek podle Hoefera (Hoefler, 2012) uvádí, že obhajoba může probíhat mimo jiné také prostřednictvím vzdělávání, vyjednávání a přesvědčování. V tomto případě jsou zde nezbytné silné komunikační dovednosti. Sociální pracovníci musí umět naslouchat druhým, navazovat vztahy a jasně, stručně a přesně komunikovat. Stejně jako sociální práce probíhá na třech různých úrovních, tak i advokacie může vypadat různě, podle toho, na jaké úrovni probíhá. Na mikro úrovni může advokacie znamenat podporu klientů u soudů, podporu lidských práv a důstojnosti v každodenním životě nebo třeba vzdělávání klientů, aby se dokázali obhájit ve svůj prospěch. Na makro úrovni může advokacie vypadat jako práce na změně postupů v organizaci nebo zlepšení systému sociálních služeb. Probíhat může například jako vzdělávání lidí o důležitých sociálních otázkách, kampaň za zlepšení podmínek pro klienty, boj proti diskriminaci a útlaku nebo jako vzdělávání komunit k obhajobě vlastních zájmů.

V souvislosti s tématem této práce bych také chtěla zmínit tzv. multidisciplinární přístup. Ten se využívá v mnoha zaměřeních, nejen v sociální práci. Podle Hanušové a Hellebrandové (2006, s. 5) je multidisciplinární přístup spoluprací a kooperací více odborníků. Je využívána právě i v oblasti ochrany dětí. Multidisciplinární tým je založen na spolupráci odborníků z odlišných oborů, takže má být problém řešen komplexně. V kontextu ohroženého dítěte se od tohoto týmu očekává součinnost těchto profesionálů v zájmu dítěte. Právě při práci s dětskými oběťmi domácího násilí je spolupráce více odborníků na místě. Multidisciplinární spolupráci koordinují například intervenční centra v rámci kraje. Již dříve jsem zmínila spolupráci s Policií České republiky v případech, kdy je pachatel domácího násilí vykázán ze společného obydlí. Na spolupráci se podílí tedy Policie, intervenční centrum, orgán sociálně-právní ochrany dětí obce a neziskové organizace nebo jiné subjekty. Díky tomu je oběti poskytnuta komplexní a odborná

pomoc ve všech oblastech. Tato práce vychází z reformního paradigmatu sociální práce. Při snaze o změnu společenského prostředí mohou být využity techniky sociální práce jako je například advocacy nebo sociální akce. Sociální pracovník má být v roli obhájce práv v situacích, kdy jsou lidem upírána základní občanská nebo lidská práva. Má zajistit, aby se všem dostalo příležitosti, má se účastnit rozhodování o všem, co se jich týká a má zajistit, že se klienti dostanou k pomoci, na kterou mají právo.

5 Propojení tématu se sociální politikou

Sociální politika není, stejně jako sociální práce, jednoznačně vymezena a je celkově obtížné ji vymezit. Každý autor o pojmu sociální politika přemýšlí jinak. Podle Krebse (2002, s. 11) se sociální politika primárně orientuje k člověku a ke kultivaci jeho životních podmínek, dispozic a k rozvoji jeho osobnosti a kvality života. (Krebs, 2002, s.11) Sociální politika je ale součástí společenského celku a ovlivňuje jeho rozvoj. Můžeme ji chápat jako souhrn zásad, které směřují k odstranění nebo zmírnění „vad společenského života“. Jako praktická disciplína směřuje k řešení sociálních otázek. Matoušek (2003) sociální politiku definuje jako trvalou činnost společenských subjektů s cílem o změnu, zachování a provoz vlastního nebo jiného státního, samosprávného nebo nestátního společenského systému. Sociální problém se týká nejen jednotlivce, ale také celé společnosti, což můžeme konstatovat i o problematice domácího násilí. Podle Krebse (2002) jsou objekty sociální politiky ti, kterým jsou opatření sociální politiky určena a na něž jsou orientována. Subjekty jsou ti, kdo mají zájem, vůli, schopnosti, možnosti a prostředky k určité sociální činnosti či chování.

Do subjektů sociální politiky řadíme:

- stát a jeho orgány,
- zaměstnavatele a firmy,
- zaměstnavatelské, zaměstnanecké a odborové orgány,
- regiony, místní komunity, obce, jejich orgány a instituce, občanské organizace a iniciativy,
- církve,
- občany, rodiny a domácnosti.

Rodina má v sociální politice důležitou funkci. Je základní jednotkou společnosti a má významný vliv na sociální stabilitu a kvalitu života lidí. Rodiny a domácnosti jsou důležitou součástí sociální politiky, a právě na ně také sociální politika svými nástroji a opatřeními cílí. Jednou z funkcí sociální politiky je funkce ochranná. „Ta má na mysli řešení již vzniklých sociálních událostí, kdy je jedinec či sociální skupina (např. rodina) znevýhodněna ve vztahu k ostatním, ať již v ekonomickém či sociálním smyslu. V podstatě jde o zmírnění nebo odstranění důsledků určitých sociálních událostí, ať jsou spojeny se světem práce nebo s životními stádii a událostmi“. (Krebs, 2002, s. 44) Jednou z oblastí, kterými se sociální politika zabývá, je rodinná politika. Dnešní rodinná politika řeší otázky, které se pojí s ochranou žen, dětí a výchovou dětí v rodině. Reaguje také na otázky týkající se ochrany žen proti týrání, zneužívání a nedůstojnému zacházení. Za cílovou skupinu sociální politiky můžeme tedy považovat rodiče a děti. Rodinnou politiku řeší Ministerstvo práce a sociálních věcí a také Ministerstvo zdravotnictví. Ochrana proti

domácímu násilí je v pravomocích policie České republiky. Dá se říci, že rodinná politika se soustředí na prevenci vzniku domácího násilí a násilí na dětech. Stát podporuje a chrání rodinu v několika oblastech. Stát podporuje založení rodiny, poskytuje ochranu a podporu těhotným ženám a matkám po porodu, podporuje rodinu při výchově dětí, chrání zájmy dětí, zajišťuje dostupnost služeb v oblasti zdravotní, vzdělávací a sociální. Rodinná politika má tedy chránit dítě před násilím v rodině a chránit jeho zájem. V zájmu dítěte je vyrůstat v bezpečném prostředí, v prostředí bez násilí. Pro dítě se rodina může stát zdrojem nejvyššího životního uspokojení anebo také zdrojem největších frustrací a tragédií. (Potůček, Sociální politika, s. 102) Každé dítě má právo vyrůstat v biologické rodině, v bezpečném a milujícím prostředí. Právo na rodinu je jedním ze základních občanských práv. Podle deklarace o právech dítěte (OSN, 1959) potřebuje každé dítě lásku a porozumění ke zdravému vývoji, a právě cílem rodinné politiky je vždy zdravý vývoj dítěte. Nejlepší zájem dítěte je hlavním smyslem ochrany a podpory rodiny. Pokud rodiče nedokážou zajistit zdravý vývoj dítěte vlastními silami, musí do soukromí rodiny vstoupit stát. (Tomeš, 2011, s. 186-190) Podle Úmluvy o právech dítěte (1989) mají státy zajistit, že dítě nebude odděleno od svých rodičů proti jejich vůli, ledaže by byl ohrožen zdravý vývoj dítěte. V takovém případě může být na základě soudního rozhodnutí odděleno od jeho rodičů. Odebrání dítěte z jeho biologické rodiny je ukotveno v zákoně o sociálně právní ochraně dětí (1999). Sociálně-právní ochrana dětí (SPOD) je samostatná oblast státní správy, jejímž cílem je ochrana dětí před násilím a zajištění pro ně bezpečného a zdravého prostředí. Zajišťují ji orgány sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD). OSPOD zajišťuje práva dítěte na život, jeho příznivý vývoj, na rodičovskou péči a život v rodině, na identitu dítěte, svobodu myšlení, svědomí a náboženství, na vzdělání, zaměstnání, zahrnuje také ochranu dítěte před jakýmkoliv tělesným či duševním násilím, zanedbáváním, zneužíváním nebo vykořisťováním (MPSV – Rodina a ochrana práv dětí). Ochrana práv dítěte zajišťuje a zahrnuje ochranu rozsáhlého souboru práv dítěte a jeho zájmů. Práva dítěte upravuje mnoho významných dokumentů. Úmluva o právech dítěte (1989), Deklarace práv dítěte (1959), Listina základních práv a svobod České republiky, a také třeba zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Tento zákon stanovuje pravidla pro zajištění ochrany práv dětí na kvalitní život, zdravý vývoj, správnou výchovu, a také na ochranu jejich majetku. Každé dítě má právo požádat o pomoc ze strany veřejných i soukromoprávních institucí a osob i bez souhlasu svých rodičů nebo jiné odpovědné osoby.

Podle Tomeše (2011, s. 213) jsou cílovou skupinou SPOD děti:

- jejichž rodiče zemřeli, neplní povinnosti, nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti,
- svěřené jiné fyzické osobě, pokud neplní své povinnosti,
- které vedou nemravný život, zanedbávají školní docházku, požívají alkohol či návykové látky, vykonávají prostituci, spáchaly trestný čin nebo, jde-li o děti

- mladší než 15 let – vlastně pachatele trestného činu, přestupku či jinak ohrožujícího občanského soužití, nepracujícího a bez dostatečného zdroje obživy,
- které opakovaně utíkají od rodičů nebo jiných odpovědných osob za jejich výchovu,
 - na nichž byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, lidskou důstojnost, mravní vývoj, nebo je podezření ze spáchání takového činu.

Trestní zákoník sice přímo nedefinuje, co je domácí násilí, nicméně stanoví podle § 199 odst. 1) „Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta.“ Podle World Health Organization je dítě, které svědčí násilí odehrávající se mezi jeho rodiči, považováno za psychicky týrané (MPSV, 2010). Takové dítě, jak jsem již zmiňovala, je dítě ohrožené a je nutné jej nejen chránit, ale také s ním pracovat. Mimo to je také důležité podporovat kompetence rodičů, aby situace zvládli vyřešit sami bez zásahu státu a dokázali naplnit zájem dítěte.

6 Legislativní zakotvení problematiky

Každý stát řeší problematiku násilí jinak. Česká republika, jakožto člen Evropské unie, přijala do své legislativy řadu různých předpisů. Ochrana před domácím násilím vychází ze základních práv a svobod, ze kterých vychází i zákony upravující ochranu před domácím násilím. Základní práva jsou zakotvena v Listině základních práv a svobod a v Ústavě české republiky. Podle Listiny základních práv a svobod má každý člověk právo na život (čl. 6 odst. 1), právo na zachování lidské důstojnosti (čl. 10 odst. 1), je zakázáno mučení a kruté, nelidské a ponižující zacházení (čl. 7 odst.2), je zaručeno právo na osobní svobodu (čl. 8 odst. 1), dále má právo na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí (čl.7 odst.2) a právo na ochranu před neoprávněným zásahem do soukromí a rodinného života (čl. 10, odst. 2). (Listina základních práv a svobod, 1992) Mezi důležité dokumenty, ze kterých vyplývá ochrana dětí před domácím násilím, je Úmluva o právech dítěte. To je dokument, který byl přijat v roce 1989. Česká republika se zavázala respektovat a zajišťovat práva, která jsou stanovená touto Úmluvou. Problematika domácího násilí byla dříve ve společnosti tabu. Do roku 2004 nebylo domácí násilí ani nijak právně upraveno. Do té doby bylo domácí násilí spíše vnímáno jako běžné partnerské neshody. V roce 2004 proběhla novelizace trestního zákona, kde se objevilo ustanovení § 215a trestného činu „týrání osoby žijící ve společně obývaném domě nebo bytě“. Tato změna je považována za bod zlomu. (Holá a kol., 2016, s.105) V roce 2006 byl přijat zákon na ochranu před domácím násilím, který se stal platným v roce 2007 (Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím). Tento zákon změnil řešení problematiky domácího násilí. Díky němu se pro stát stalo možné vstoupit do společné domácnosti a zasáhnout, pokud jedna osoba ohrožuje druhou. Byl zaveden institut policejního vykázaní ze společného obydlí a zákaz vstupu do něj. Tyto změny jasně ukázaly, že Česká republika se snaží oběti domácího násilí, ať už to jsou ženy, muži nebo děti, chránit. Také proběhla úprava zákona o sociálních službách. Vznikla intervenční centra, která poskytují pomoc osobám, které jsou ohroženy domácím násilím. Dnes už tedy existuje právní rámec, který poskytuje ochranu před domácím násilím. Zároveň dnes již existují programy, které se zaměřují na pomoc násilné osobě. Cílem těchto programů je pomoci násilné osobě zvládat a zastavit násilné chování.

Mezi důležité zákony České republiky, které upravují problematiku domácího násilí, patří zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník v platném znění, zákon č. 45/2013 Sb., zákon o obětech trestných činů a o změně některých zákonů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, zákon. č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v platném znění, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění, zákon č. 359/1999Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění. V zákoně č. 40/2009 Sb.

trestní zákoník v platném znění definuje projev domácího násilí jako týraní osoby žijící ve společném obydlí (tzv. trestný čin „domácí násilí“), nicméně to vše již bylo výše zmíněno.

Podle Voňkové a Spoustové (2008, s. 83-34) je zákon na ochranu před domácím násilím postaven na principu priority práv, subsidiarity, odvrácení hrozby nebezpečí, přiměřenosti a minimalizaci zásahů. Princip priorit práva můžeme chápat tak, že zásah státu do soukromí rodiny je přípustný pouze tehdy, kdy je ohrožen život, zdraví nebo svoboda oběti. Stát by měl respektovat právo na soukromí jednotlivce, nicméně pokud to zákon připouští a oběť je v ohrožení, je důležité ji chránit. Princip subsidiarity znamená, že trestní právo a prostředky nastupují až ve chvíli, co jsou vyčerpány jiná netrestněprávní opatření. Princip odvrácení hrozby nebezpečí můžeme chápat jako prevenci před opakováním násilí. Přiměřenost a minimalizace zásahů znamená, že zásah, jeho intenzita, trvání a povaha musí být zvolena tak, aby respektovala minimální narušení a zásah základních práv a svobod.

Mezi orgány, které se zabývají domácím násilím v České republice, patří Policie České republiky, státní zastupitelství, soudy a orgány sociálně-právní ochrany dětí, pokud se v rodině, kde se odehrává domácí násilí, vyskytují také děti. Podle zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, má Policie oprávnění vstoupit do obydlí, pokud je to nezbytné pro ochranu života nebo zdraví. Tento orgán je i první, kdo se dostane do kontaktu s obětí nebo pachatelem, případně dětmi. Pokud jsou u násilí přítomny děti, má policie ze zákona povinnost nahlásit tuto skutečnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Na pomoc osobám ohroženým domácím násilím se podílí nejen stát, ale také sociální služby. Ve všech krajích České republiky působí intervenční centra, které jsou službou sociální prevence podle zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách. Policie jim předává úřední záznam o vykazání násilné osoby z obydlí, pokud k němu dojde a intervenční centrum kontaktuje osobu, která je ohrožena domácím násilím nejpozději do 48 hodin od doručení záznamu. Pomoc oběti domácího násilí poskytují také neziskové organizace. V Brně je to Bílý kruh bezpečí z.s., Persefona z.s., Spondea z.ú., Magdalenium z.s. a v neposlední řadě Krizové centrum pro děti a mládež v Brně, které je zároveň jediným pro celý Jihomoravský kraj a je poskytováno Centrem sociálních služeb, p.o. V české republice existuje Výbor pro prevenci domácího násilí a násilí na ženách, který je poradním orgánem Rady vlády pro rovnost žen a mužů. Jeho rolí bylo mimo jiné monitorovat plnění Akčního plánu prevence domácího a genderově podmíněného násilí v letech 2019-2022 (dále jen „akční plán“). Akční plán reaguje na závažnost této problematiky, která má zásadní dopady na život obětí i celé společnosti. Tento akční plán je v pořadí třetím samostatným strategickým dokumentem vlády České republiky v prevenci domácího a genderově podmíněného násilí. Cílem tohoto plánu bylo zlepšit prevenci těchto forem násilí. Akční plán navazoval na Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2015-2018 a dále by měl navazovat další Akční

plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí (2023–2026). Jeho návrh se stále projednává. V akčním plánu se opatření, která mají napomoci ke zlepšení prevence, rozdělují do 3 oblastí.:

Oblast č. 1: Prevence domácího a genderově podmíněného násilí

Oblast č. 2: Ochrana a podpora osob ohrožených genderově podmíněným násilím (včetně dětí)

Oblast č. 3: Zajištění přístupu ke spravedlnosti pro všechny osoby ohrožené domácím násilím a genderově podmíněným násilím

Tyto oblasti jsou dále rozděleny na dílčí aktivity. Akční plán má mnoho priorit, ve své práci zmíním pouze ty, které s tématem souvisí a jsou pro projekt důležité. V první oblasti je prioritou zajistit vzdělávání pro profese, které přicházejí do styku s osobami ohroženými násilím s cílem prevence sekundární viktimizace. Prioritou je také realizace osvětových kampaní proti domácímu a genderově podmíněnému násilí, vzdělávání na základních školách a středních školách v oblasti prevence, také proškolení pedagogických pracovníků a pracovníc v těchto tématech. Dopadem opatření má být mimo jiné dostatečné vzdělání a proškolení školních psychologů, metodiků prevence, výchovných poradců a celého pedagogického personálu v oblasti domácího a genderově podmíněného násilí. Měli by znát způsoby, jak tomu předcházet, měli by umět identifikovat a poskytnout adekvátní intervenci dítěti, kterého se to týká. (Úřad vlády České republiky, 2019) Důležitým dokumentem v tomto tématu je také Národní strategie ochrany práv dětí 2021-2029, která je součástí Národní strategie ochrany práv dětí – Právo na dětství. Tento dokument si klade za cíl stav, kdy: „Děti a mladí lidé v České republice žijí kvalitní život, vyrůstají v bezpečném rodinném prostředí a mají rovné příležitosti, které využívají pro plný rozvoj svého potenciálu.“ Úkolem systému ochrany práv dětí je právě zajistit tento stav.

Dokument je rozdělen do šesti dílčích cílů:

Dílčí cíl 1: Jsou sjednoceny přístupy k zajišťování a prosazování nejlepšího zájmu dítěte.

Dílčí cíl 2: Děti mají zaručenou bezpečnou péči v rodinném prostředí.

Dílčí cíl 3: Jsou aktivně vyrovnávány příležitosti znevýhodněných dětí.

Dílčí cíl 4: Děti jsou zapojovány do rozhodovacích procesů, které se jich týkají.

Dílčí cíl 5: Je zvyšována kvalita života dětí a rodin.

Dílčí cíl 6: Vývoj v oblasti ochrany práv dětí je kontinuálně monitorován, je nastaven systém sběru dat a evaluace přijímaných opatření prostřednictvím řízení kvality.

Podle těchto cílů má být dítěti zajištěna bezpečná péče v rodinném prostředí a má být zvyšována kvalita života dětí a rodin. Věřím, že je důležité podporovat kompetence

rodičů zajistit dítěti bezpečnou péči a pokud toho nejsou schopni a nedokážou zajistit dítěti bezpečí vlastními silami, vstupují do situace další opatření.

Zmínit můžeme také dokument Akční plán prevence kriminality ve městě Brně na období 2023-2025, který je důležitý pro tuto práci, vzhledem k tomu, že se projekt na město Brno zaměřuje. Cílové skupiny tohoto plánu jsou oběti trestné činnosti, pachatelé trestné činnosti, děti a mládež, spolupracující organizace a instituce a široká veřejnost (laická i odborná).

Opět má několik priorit, kterým se chce věnovat:

Priorita č. 1 – Podpora a rozvoj systému prevence kriminality

Priorita č. 2. – Pomoc obětem trestné činnosti, svědkům a rizikovým skupinám

Priorita č. 3 – Práce s pachateli trestné činnosti, prevence recidivy a resocializace

Priorita č. 4 – Prevence kriminality dětí a mládeže

Priorita č. 5 – Komplexní a koordinovaný přístup k bezpečnosti v rizikových lokalitách

Priorita č. 6 – Nová témata a nové přístupy v prevenci kriminality

Mimo jiné se město Brno snaží zajistit finanční prostředky na realizaci projektů a programů prevence kriminality, chce navýšit personální kapacity v této oblasti, chce rozvíjet a zkvalitnit síť spolupracujících subjektů a vzdělávat odbornou i laickou veřejnost. Cílem tohoto plánu je také zlepšení pomoci a podpory obětem trestné činnosti, zvláště zranitelným obětem, jako jsou např. děti, senioři, osoby zdravotně či mentálně handicapované nebo oběti domácího násilí, a podpora osvětových a informačních kampaní.

.

7 Analýza potřebnosti

7.1 Příčiny problému a jeho dopady na cílovou skupinu a společnost obecně

Příčiny domácího násilí nelze jednoznačně určit. Momentálně je domácí násilí vnímáno jako jev, který je ovlivněn multifaktoriálně, což znamená, že příčiny působí souběžně a vychází z více faktorů. Nicméně za jednu z příčin můžeme považovat vliv společnosti a to, jak daná společnost vnímá role muže a ženy. I dnes je společnost k násilí benevolentní. Ve společnosti i dnes z většiny přetrvává patriarchální pohled na rodinu, kdy je hlavou rodiny muž, který rodinu vede. Na vině má podíl i to, že domácí násilí je ve společnosti stále tabuizováno. Společnost tomu často lhostejně přihlíží, protože se nechce plést do „soukromých záležitostí rodiny“. Za jednu z příčin můžeme také považovat rodinnou výchovu, s níž souvisí mezigenerační přenos vzorců chování. Násilné chování mohou také podněcovat stresové sociální situace a události – např. ztráta zaměstnání, zdravotní postižení člena rodiny, finanční problémy. Příčinou může být osobnost násilníka a jeho snaha získat moc a kontrolu nad partnerem nebo také psychopatie osobnosti a návykové látky. (Topinka a kol., 2016, str. 13) Může to být například sklon k agresivnímu chování, psychická onemocnění, závislost na návykových látkách, sebestřednost či chorobná žárlivost. (Huňková, Voňková, 2004, s. 55) U domácího násilí dochází k tzv. transgeneračnímu nebo také mezigeneračnímu přenosu patologických vzorců chování. Tento přenos ovlivňuje budoucí vztahy a sociální fungování dětí, které vyrůstají uprostřed domácího násilí. Mezigenerační násilí vysvětluje teorie sociálního učení, která říká, že děti obvykle modelují a napodobují chování stejného pohlaví. Můžeme tedy předpokládat, že dívka, která byla svědkem toho, jak se její otec dopouští násilí na matce, bude mít predispozice k budoucí viktimizaci. Zatímco dívka, která byla svědkem toho, jak se matka dopouští násilí na otci, bude mít predispozice k budoucímu páčání násilí. Podobně předpokládáme, že chlapeč budou modelovat chování svých otců. (Forke et al., 2018) Domácí násilí působí na vývoj dítěte téměř ve všech oblastech.

Velmi alarmující byl výsledek jednoho z výzkumů, který zkoumal dopady domácího násilí pro dítě. Výzkum srovnával na jedné straně děti, které žijí ve válečném konfliktu, ale mají doma bezpečné místo a fungující rodinu a na druhé straně děti žijící uprostřed násilí mezi rodiči a nemají tedy bezpečné místo. V tomto výzkumu se ukázalo, že jsou na tom mnohem lépe děti, které sice žijí ve válečném konfliktu, ale mají doma bezpečné zázemí. Tento výzkum dobře ukazuje to, jak se děti cítí a co prožívají, pokud vyrůstají uprostřed domácího násilí. Pokud v takovém prostředí vyrůstají, je psychosociální vývoj dítěte ohrožen hlavně proto, že nikde nemají bezpečné zázemí (Wünschová, 2016). Domácí násilí je pro dítě traumatické. Ohrožuje jeho vývoj, deformuje sociální vztahy

dítěte, které může nabýt pocitu, že násilí, ovládnání druhých a manipulace je normální, a tak mohou mít velké problémy ve svých budoucích vztazích. Podle Čírtkové (2008) můžeme nejčastější dopady násilí v rodině na oběť rozdělit do několika oblastí. První je oblast psychická, projevy násilí v této oblasti mohou vypadat jako pocity úzkosti, bezmoci, deprese, jako sebevražedné tendence, poruchy pozornosti, nízké sebevědomí, velký smutek či vztek. Jedním ze způsobů, jak dítě může překonávat prožité trauma je regrese, kdy se dítě vrací do předchozích vývojových období. Další jsou psychosomatické projevy jako je nespavost, zimomřivost, bolesti břicha a hlavy, celková zvýšená nemocnost. Také to mohou být projevy v chování, jako fyzická či verbální agrese vůči ostatním, útoky z domu anebo třeba dožadování se pozornosti jakýmkoliv způsobem. Z toho vyplývá, že pokud je dítě svědkem nebo přímou obětí domácího násilí, situace má na něj dopady nejen v oblasti zdraví a psychiky, ale také v budoucích projevech chování, ve vztazích a v sociálním fungování, což je stěžejním pojmem celé sociální práce. Sociální práce se snaží zajistit nebo obnovit sociální fungování jedince ve společnosti a zajistit takové společenské podmínky, které budou pro tento cíl příznivé. Děti, které jsou svědky domácího násilí, mají být a jsou jednou z cílových skupin sociální práce. Je důležité se na tyto zvláště zranitelné oběti zaměřit a zajistit jim pomoc.

7.2 Příklady řešení problematiky v České republice a v zahraničí

Dnes už se v České republice téma domácího násilí diskutuje a medializuje. Vznikají osvětové informační kampaně, které cílí na širokou veřejnost. Téma domácího násilí a obecně násilí na ženách se otevírá a diskutuje více než kdy dříve. Příkladem takové kampaně může být kampaň Policie ČR, která byla namířena na Moravskoslezský kraj, vzhledem k nejvyššímu počtu vykázaných osob kvůli násilí ze společného obydlí ze všech českých krajů. Mediální kampaň byla nazvána Místo činu? Domov!!! a jejím cílem bylo informovat širokou veřejnost o této problematice a podpořit osoby, kterých se domácí násilí týká, aby svou situaci řešily a v násilí nezůstávaly. Dalším příkladem kampaně na toto téma je kampaň Mlčení bolí, kterou spustila Asociace pracovníků intervenčních center ČR. Cílem byla osvěta a informování veřejnosti o problematice a činnosti intervenčních center a zkvalitnění pomoci obětem.

Dále bych zmínila práci s touto problematikou v Norsku, kde jsou v řešení oproti České republice opravdu daleko. Norsko se snaží čelit problematice domácího násilí a aktivně ji řešit. Barbora Jakobsen, psychologka, která se ve své praxi v norské organizaci zabývá prací s osobami, které se násilí dopouštějí, říká: „*Když o tématu nemluvíme, přispíváme k tomu, že násilí zůstává tabu a ti, kteří jsou mu vystaveni, v něm zůstávají osamoceni.*“

(Humpálová, 2022) Norsko se silně zaměřuje na práci s osobami, které násilí páchají, programy pro násilné osoby fungují již více než 35 let. Obecně nejsou lidé v Norsku k násilí tak tolerantní jako je tomu u nás. U nás jsme stále teprve na začátku, podle slov Kláry Šimáčkové Laurenčíkové, zmocněnkyně vlády pro lidská práva. (Vláda České republiky, 2022) Programy pro osoby, které se násilí dopouštějí, nabízí stále málo organizací. Příkladem v Brně může být již zmiňovaná organizace Spondea, z.ú., která takovou pomoc nabízí. Ta také nabízí pomoc ohroženým dětem. Spondea, z.ú., se zaměřuje na práci s celou rodinou a skrze to pracuje na zlepšení stavu dětí. Pokud o to rodina stojí, dítě se může setkávat s dětským psychologem.

Co se týče dalších míst v Brně, kde poskytují pomoc ohroženým dětem, nesmím opomenout Krizové centrum pro děti a dospívající. Cílovou skupinou jsou děti, od 0 do 18 let věku, které jsou psychicky nebo fyzicky týrané, tedy i děti, které jsou sekundárními oběťmi domácího násilí.

Také bych chtěla zmínit příklad praxe mimo město Brno, a to Centrum Locika, z.ú. Tato organizace sídlí v Praze a poskytuje pomoc přímo dětem, které zažívají domácí násilí v rodině, ať už z pozice svědka, nebo přímé oběti. Pomáhají celé rodině, která je domácím násilím zasažena, v první řadě ale chrání zájem a práva dítěte. Poskytují také vzdělávací a preventivní programy, kurzy a materiály. Jednou z kampaní, které Centrum Locika spustila, je kampaň s názvem Nenechme je v tom, která je cílená na pedagogy. Stejně jako tento projekt má za cíl poskytnout informace pedagogům, tedy konkrétně jak poznat ve třídě dítě ohrožené násilím v rodině a jak postupovat při řešení situace, pokud takové dítě pedagog rozpozná. V rámci této kampaně nabízí Centrum Locika například akreditovaný kurz, který je určený pro pracovníky prvního a druhého stupně základních škol nebo příručky. Vnímám jako velmi důležité vytvořit kampaň, která bude cílit přímo na učitele základních škol v Brně. Poskytnout jim díky tomu informační oporu při potenciálním řešení takové situace a propojit organizace v Brně, které pomáhají obětem domácího násilí se základními školami.

Česká republika spolupracuje s norskou organizací Alternativa násilí, kde působí již dříve zmiňovaná psycholožka Barbora Jakobsen. Díky této spolupráci můžeme využívat film Zuřivec (www.zurivec.cz), který byl vytvořen pro edukativní účely o tématu domácího násilí. Tento film je používán jako prevence na školách nebo také jako materiál pro osoby, které se násilí dopouští. Film pomáhá pochopit, co dítě prožívá v situaci, kdy k násilí v rodině dochází. Je určen pro všechny věkové kategorie, pro laickou i odbornou veřejnost jako informativní preventivní materiál.

7.3 Základní informace o velikosti cílové skupiny

Cílovou skupinou jsou, vzhledem k řešenému problému, pedagogové na základních školách v Brně. Pedagogové plní důležitou roli v socializaci a vývoji dítěte. Vzdělávají, vychovávají a integrují děti. Proto hrají školy velice důležitou roli ve vývoji dítěte. Cílovou skupinou jsou nejen učitelé, ale také školní psychologové, výchovní poradci a další členové pedagogického sboru, kteří jsou v kontaktu s žáky. Podle údajů poskytnutých Českým statistickým úřadem (ČSÚ) je v Brně 112 základních škol. Učitelů, kteří učí na 1. stupni základní školy, je podle ČSÚ 1220, na 2. stupni je to pak 1360 učitelů. Dohromady je tak v Brně 2588 učitelů, kteří působí na základních školách. Tento projekt bude cílit na učitele jak 1. tak i 2. stupně základních škol.

Za cílovou skupinu můžeme také považovat děti, které jsou sekundárními oběťmi domácího násilí. Díky lepší informovanosti učitelů a jejich proškolení v této oblasti můžeme předpokládat dřívější zachycení tohoto problému u dětí a následnou práci s nimi. Tím představují další skupinu, která bude mít užitek z realizace tohoto projektu,

7.4 Popis metod získání předložených dat a vyhodnocení výchozího stavu

Abych zjistila, jaký je výchozí stav, provedla jsem jednoduché dotazníkové šetření. Online dotazník vytvořený přes stránky Survio.cz vyplnilo 8 zástupců cílové skupiny, učitelů základních škol. Pokud by se projekt opravdu realizoval, provedla bych rozsáhlejší dotazníkové šetření pro získání většího počtu respondentů a vyšší relevantnosti výstupů. Oslovila bych nejméně 50 zástupců cílové skupiny prostřednictvím emailu a pomocí online dotazníku bych získala větší výzkumný vzorek. Osloveným učitelům jsem položila následující otázky:

1. Víte, co znamená pojem „sekundární oběť domácího násilí“?
2. Setkal(a) jste se ve své pedagogické praxi se žákem, který byl (sekundární) obětí domácího násilí?
3. Jak si myslíte, že se dítě, které je (sekundární) obětí domácího násilí může projevat?
4. Jak byste při zjištění, že žák ve třídě je (sekundární) obětí postupoval(a)?
5. V každé třídě jsou podle výzkumů průměrně 2-3 děti, které jsou ohroženy násilím v rodině. Myslíte si, že by učitelé měli být v této problematice lépe informováni?
6. Pokud ano, jak? Tzn. jaké konkrétní potřeby v této oblasti máte?

Z odpovědí vyplynulo, že většina učitelů ví, co pojem „sekundární oběť domácího násilí“ znamená, ale pouze jeden z učitelů se za svou praxi setkal s žákem, který by byl obětí domácího násilí. Vzhledem k tomu, že v každé třídě jsou odhadem 2-3 děti, které jsou ohroženy domácím násilím (Redakce AD, 2021), výsledek rychlého průzkumu potvrzuje potřebnost edukace učitelů. Všichni tázaní učitelé se shodují na tom, že by měli být více informováni v této oblasti. Z odpovědí vyplynulo, že by učitelé ocenili seminář nebo školení, kde by získali informace o tom, jak takové dítě identifikovat, jak postupovat dál, jak s ním pracovat či jak ho podpořit.

7.5 Specifikace stakeholderů

Stakeholdery jsou všechny pedagogické sbory základních škol v Brně, ty jsou v roli cílové skupiny. Oslovovat budu vždy jednotlivé ředitele škol. Zřizovatelé škol jsou v tomto případě spíše pasivními subjekty a projekt se jich přímo netýká.

Dalšími stakeholdery jsou organizace v Brně, které poskytují pomoc obětem domácího násilí. Jedná se o Bílý kruh bezpečí, z.s., Magdalenium, z.s., Spondea, z.ú., Persefona, z.s. a Krizové centrum pro děti a dospívající – služba Centra sociálních služeb, p.o. Tyto organizace jsou v roli spolupracujících subjektů. O projektu je budu informovat a školy budou odkázány na pracovníky některých z těchto organizací, se kterými budou moci konzultovat postup, pokud nějaký případ domácího násilí odhalí.

Dalšími stakeholdery jsou město Brno a Jihomoravský kraj v roli potenciálních financujících subjektů.

Za stakeholdera můžeme také považovat orgány sociálně-právní ochrany dětí, případně Policii ČR, kteří jsou v roli subjektů, na které se učitel obrací, pokud domácí násilí odhalí. Pokud zaměstnanec školy zjistí situaci, kdy je dítě ohroženo domácím násilím a tato záležitost naplňuje skutkovou podstatu trestného činu, je povinen tuto skutečnost oznámit Policii ČR a orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

7.6 Rozhovor s pracovníci Bílého kruhu bezpečí

V rámci analýzy potřebnosti jsem kontaktovala pracovníci Bílého kruhu bezpečí v Brně, organizace, která poskytuje pomoc obětem trestných činů. S případovou manažerkou poradny Bílého kruhu bezpečí v Brně jsem se poté sešla a provedla s ní strukturovaný rozhovor v souvislosti potřeby vzniku takového projektu. Položila jsem jí následující otázky.:

1. Vnímáte potřebnost vzniku této informativní kampaně? Pokud ano, proč?
2. Máte pocit, že se s dětmi, které jsou svědky domácího násilí, pracuje dostatečně a efektivně?
3. Co konkrétně by mohlo vést ke zlepšení práce v této problematice (změny legislativy, více služeb, školení zdravotníků, pedagogů, vyšší informovanost veřejnosti, odborníků)?

Z rozhovoru vyplynulo, že pracovnice považuje za důležité informovat učitele o této problematice a vnímá potřebnost projektu. Podle ní jsou právě učitelé těmi, kteří mohou pomoci ke změně, protože mají intenzivní kontakt s dětmi. *„Kdo jiný, když ne oni? Čím více budou učitelé informováni o tomto tématu, tím více rozšiřujeme ten dosah pomoci, množství rodin, o kterých se můžeme dozvědět a nabídnout jim pomoc. Informování určitě není dost.“*

8 Účel projektu a popis přidané hodnoty

Tento projekt vzniká na základě informací o negativním dopadu domácího násilí na děti. Ty jsou považovány za často opomíjené oběti domácího násilí. Tiše přihlíží hádkám, které se odehrávají mezi rodiči. Tato skutečnost má na děti ale obrovské dopady, ovlivňuje to jejich chování, budoucí vztahy, zdraví a psychiku. Domácí násilí je velký problém, který je potřeba řešit komplexně. Je velmi důležité snižovat a minimalizovat dopady, které domácí násilí má. To může znamenat práci s přímými oběťmi domácího násilí, s pachateli, ale také s dětmi, které domácímu násilí přihlíží. Díky projektu se může pomoci dětem i celé rodině mnohem dříve. Pokud se domácí násilí bude řešit dříve, mohou se jeho dopady zmírnit. Následně mohou být dopady domácího násilí na oběti, děti i na celou společnost mnohem nižší. Práce s dětmi, které jsou sekundární oběti domácího násilí, může narušit trans generační přenos vzorců chování a zmírnit pravděpodobnost, že se dítě v budoucnu stane obětí nebo pachatelem domácího násilí. Role učitele je v tomto tématu klíčová, je v kontaktu s žákem téměř každý den, proto může být tím, kdo odhalí násilí v rodině, pokud bude všímavý a nebude před problémem zavírat oči. Učitel může být tím, kdo odhalí násilí a obrátí se na odborníky, kteří mu pomohou a poradí. Může být pro dítě tím, kdo mu pomůže v těžké situaci a zprostředkuje mu pomoc. Právě proto je důležité zvýšit povědomí učitelů a pomoci tak včasnému zachycení problémů. Díky tomu se zvýší počet dětí, kterým bude včas poskytnuta odborná pomoc a podpora v těžké situaci. Tento projekt má pomoci učitelům základních škol v Brně, aby o problematice věděli více a mohli se na děti ve třídě, které mohou být ohroženy domácím násilím v rodině, zaměřit. Účelem projektu je snížit dopady domácího násilí na děti tím, že bude včas zachycen problém a poskytnuta včasná psychologická péče.

9 Cíle projektu

Cílem projektu je zvýšit znalosti v problematice sekundárních obětí domácího násilí u pedagogických pracovníků základních škol v Brně. Konkrétně to znamená představit důležitost projektu a jeho význam, seznámit učitele s projevy chování sekundárních obětí domácího násilí, a také představit rizika a důsledky neřešení této problematiky nejen u samotných dětí, ale pro celou společnost. Výchozí úroveň znalostí problematiky u pedagogů základních škol v Brně ověřím online dotazníkem, který zašlu minimálně padesáti zástupcům cílové skupiny. Ten bude součástí dotazníku, který je popsán v kapitole 7, Analýza potřebnosti. Zvýšení znalostí budu ověřovat na konci každého semináře formou znalostního dotazníku. Ambicí projektu je zvýšit úroveň znalosti o 50 % během trvání projektu.

10 Popis potřeb cílové skupiny

Přímou skupinou projektu jsou všichni pedagogičtí pracovníci na základních školách v Brně. Město Brno je pro účel projektu vybráno, protože v tomto městě pracuji a je pro mě tedy dostupné. Také mám zkušenosti z praxe s dětmi, které jsou nepřímými oběťmi domácího násilí a vnímám, jaké negativní dopady pro jejich fungování ve vztazích tato skutečnost má. Jak již bylo zmíněno v kapitole Analýza potřebnosti (7), pedagogických pracovníků je v Brně 2588. Ti jsou přímou cílovou skupinou tohoto projektu. Nepřímou a další cílovou skupinou projektu jsou pak přímo děti, které násilí v rodině zažívají. Díky realizaci projektu je vyšší pravděpodobnost, že jim bude podána pomocná ruka a poskytnuta pomoc v tíživé situaci. Jak vyplynulo z krátkého dotazníkového šetření, které jsem realizovala pro analýzu potřebnosti, učitelé mají zájem a sami cítí potřebu školení nebo seminářů v této problematice. Byla jim položena otázka: **V každé třídě jsou podle výzkumů průměrně 2-3 děti, které jsou ohroženy násilím v rodině. Myslíte si, že by učitelé měli být v této problematice lépe informováni? Pokud ano, jak? Tzn. Jaké konkrétní potřeby v této oblasti máte?** Všichni učitelé odpověděli kladně, tudíž vnímají potřebu lepší informovanosti v této problematice. V odpovědích zaznívalo, že učitelé chtějí vědět, jak nejlépe dítě, které je ohroženo násilím v rodině, rozpoznat, jak s ním pracovat, jak jej podpořit, jak komunikovat s jeho rodinou, a také jak v takové situaci postupovat dále.

11 Klíčové aktivity a indikátory jejich splnění

V následující tabulce je popsáno šest klíčových aktivit a indikátory jejich splnění.

Aktivita	Indikátor splnění
1. Vytvoření projektového týmu	Zahajovací schůzka projektového týmu
2. Sestavení skupiny lektorů	Seznam zapojených lektorů s kontaktními údaji
3. Vytvoření semináře (cíle, obsah a způsob vedení, znalostní dotazník)	Vytvořená metodika pro lektory
4. Školení lektorů (jak komunikovat s vedením škol, jak vést seminář, jak spolupracovat v rámci projektu)	Prezenční listina ze školení
5. Realizace seminářů na školách	Prezenční listina ze seminářů a zpětná vazba účastníků
6. Vyhodnocení projektu	Závěrečná zpráva

Obrázek č. 1.: klíčové aktivity a indikátory splnění

Zdroj: vlastní tvorba

Ad.1. Projektový tým bude mít tři členy. Prvním členem je projektový manažer, který bude mít kapacitu úvazku 0,2. Manažer by měl být ideálně seniorní pracovník se zkušenostmi s vedením projektů v nestátním neziskovém sektoru. Další dva členové týmu by ideálně mohli být dva juniorní pracovníci se zkušenostmi v nestátním neziskovém sektoru, konkrétně v sociální práci. Každý z nich bude mít kapacitu úvazku 0,5. Forma pracovně právního vztahu bude řešena individuálně podle potřeby pracovníků. Projektový tým bude spolupracovat se specialistou/specialisty v oblasti práce s oběťmi/pachateli domácího násilí. Jeden člen týmu bude mít na starost fundraising a komunikaci se specialisty a druhý člen týmu bude mít na starost komunikaci se školami a lektorským týmem. Projektový manažer celý projekt koordinuje a vede. Poskytuje také zkušenosti, které s vedením projektů nasbíral.

Ad.2. – Lektorský tým bude sestaven z deseti členů seskupených do pěti dvojčlenných týmů pro lepší zastupitelnost, spolupráci, motivaci a vyšší efektivitu semináře. Pracovně právní vztah bude mít podobu dohody o pracovní činnosti nebo dohodu o provedení práce. Lektori by měli ideálně mít zkušenosti v oblasti práce s oběťmi domácího násilí, dobré komunikační a prezentační dovednosti, zkušenosti s vedením semináře nebo podobných školení.

Ad.3. – Seminář pro lektory bude vytvářet projektový tým ve spolupráci s odborníkem v oblasti práce s oběťmi domácího násilí a odborníkem na vzdělávání dospělých (zkušený lektor v oblasti prezentačních a pedagogických dovedností).

Ad.4. – Školení lektorů bude probíhat ve dvou dnech. Projektový tým bude lektory seznamovat s celým projektem, s obsahem semináře. Bude také předávat důležité informace o tom, jak komunikovat s vedením škol naše cíle a účel projektu. Během školení se lektoři budou trénovat v komunikačních a prezentačních dovednostech, součástí bude i nácvik samotného semináře.

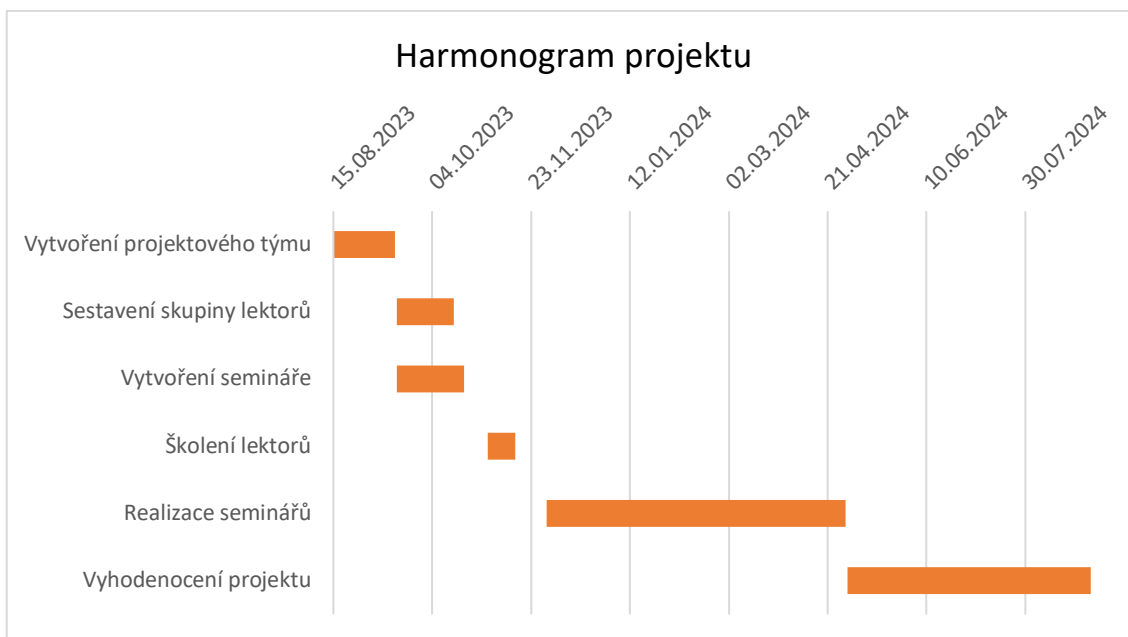
Ad.5. – Realizace seminářů na školách bude probíhat 5 měsíců. Lektoři budou rozděleni do pěti týmu a každý tým bude mít na starost školení jedenácti škol (jeden tým bude mít na starost dvanáct škol).

Ad.6. – Závěrečnou zprávu bude psát projektový manažer po ukončení a zhodnocení celého projektu. Obsahem bude zhodnocení celého projektu, jaké byly cíle a jak se je podařilo naplnit, zpětná vazba lektorského týmu, účastníků seminářů, vyhodnocení a doporučení pro příští projekty.

12 Harmonogram

V této kapitole je popsán harmonogram projektu ve formě Ganttova diagramu. V tabulce jsou vypsané klíčové aktivity a jejich start a konec. Doba je pouze orientační, může se samozřejmě stát, že některá aktivita se bude realizovat déle anebo naopak kratší dobu, než bylo plánováno.

	Start	Konec	Trvání
Vytvoření projektového týmu	15.08.2023	15.09.2023	31
Sestavení skupiny lektorů	16.09.2023	15.10.2023	29
Vytvoření semináře	16.09.2023	20.10.2023	34
Školení lektorů	01.11.2023	15.11.2023	14
Realizace seminářů	01.12.2023	30.04.2024	151
Vyhodnocení projektu	01.05.2024	01.09.2024	123

Obrázek č. 2.: harmonogram projektu
Zdroj: vlastní tvorba

13 Provedení terénního průzkumu na potvrzení analýzy potřebnosti

Jak jsem již popisovala dříve (viz. kapitola 7, Analýza potřebnosti), realizovala jsem rozhovor s pracovníci Bílého kruhu bezpečí a získala jsem odpovědi z online dotazníku od sedmi zástupců cílové skupiny na potvrzení potřebnosti vzniku projektu. Učinila jsem tak na základě zjištění, že jsou v každé třídě minimálně 2-3 děti, které jsou ohroženy domácím násilím. Je důležité vědět, jak se na danou skutečnost dívají sami učitelé základních škol, kteří jsou v kontaktu s těmito dětmi. Oslovila jsem pouze 7 učitelů, nicméně pokud by mělo dojít k realizaci tohoto projektu, provedla bych dotazníkové šetření ve větším množství a oslovila bych minimálně 50 učitelů pro zmapování výchozího stavu. Předpokládala jsem, že učitelé budou mít povědomí o této problematice, a že také budou vědět, jak reagovat při zjištění, že je žák ohrožený domácím násilím. Nicméně se domnívám, že učitelé budou vnímat potřebnost otevření tohoto tématu více. Je důležité, aby měli učitelé konkrétní informace o tom, jak takové dítě rozpoznat, jak s ním mluvit, co říkat, co naopak neříkat a jak postupovat dál. Z dotazníkového šetření vyplynulo, že učitelé vnímají potřebnost proškolení v této problematice.

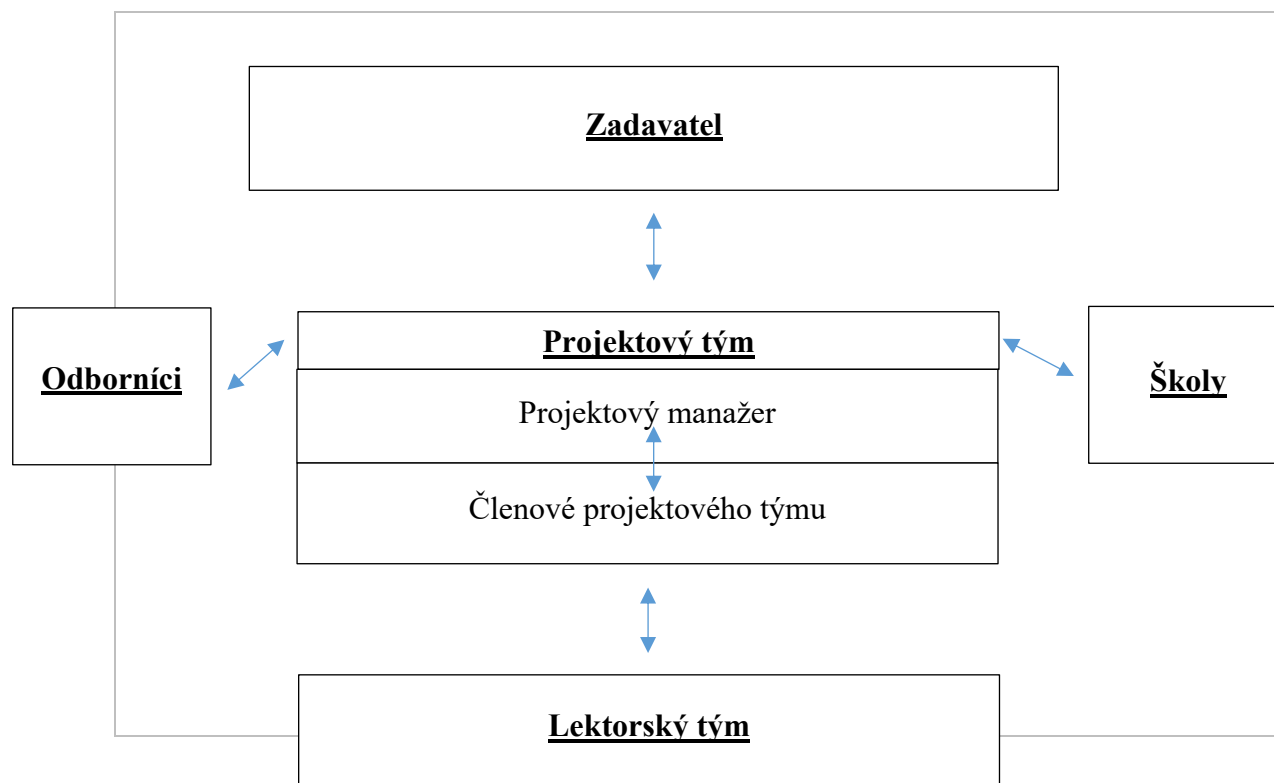
14 Analýza rizik

Možná rizika	Pravděpodobnost vzniku	Preventivní opatření	Operativní opatření
Nedostatek finančních prostředků na projekt	Nižší pravděpodobnost	Včasné řešení žádostí o finanční podporu z více zdrojů	S rizikem nepočítám – projekt bude spuštěn, až ve chvíli, kdy bude zajištěn dostatek finančních zdrojů
Nezájem o školení ze stran škol	Nižší pravděpodobnost	Efektivní a včasná komunikace s vedením škol, zajištění podpory vedení škol	Zjištění příčin nezájmu dané školy a následné opatření
Nízká účast na seminářích (např. z důvodu pracovní vytíženosti ped. pracovníků)	Vyšší pravděpodobnost	Vyčleněný pracovník týmu na hledání a koordinaci vhodných termínů pro realizaci semináře	Pořízení a sdílení video nahrávky semináře dané škole
Nedostatek lektorů	Nižší pravděpodobnost,	Dostatečné/odpovídající finanční ohodnocená lektorů	Zapojení členů projektového týmu
Neefektivní spolupráce a komunikace v rámci projektového týmu	Středně vysoká pravděpodobnost	Připravený projektový manažer, který bude využívat prvky efektivního projektového řízení v souladu s tímto plánem projektu, vytvoření plánu komunikace (viz. kapitola 15. Plán komunikace)	Operativní svolání projektového týmu

Obrázek č. 3.: analýza rizik
Zdroj: vlastní tvorba

15 Plán komunikace

Komunikace je zásadní předpoklad úspěšné spolupráce a naplnění zadaných cílů. Proto ji v projektovém plánu věnuji speciální pozornost. Následující schéma zobrazuje, jak bude komunikace probíhat.

Obrázek č. 4.: plán komunikace

Zdroj: vlastní tvorba

1. Komunikace se zadavatelem

Tato komunikace probíhá mezi zadavatelem projektu, kterým je Bílý kruh bezpečí, a projektovým manažerem. Na začátku proběhne iniciační schůzka, kde se vyjasní zadání projektu a nastaví způsob komunikace v průběhu projektu. Předpokládám pravidelný měsíční report zadavateli ze strany projektového manažera o průběhu projektu.

2. Komunikace uvnitř projektového týmu

Proběhne zahajovací setkání, na kterém se představí projektový plán a vyjasní se cíle. Projektový tým se dohodne na vytvoření online prostoru pro sdílení dokumentů a práci na nich v reálném čase, pro operativní komunikaci vytvoření chatu (je možné využití aplikace Trello nebo Slack pro správu projektů).

Nadále se bude projektový tým setkávat každý týden, online nebo osobně.

3. Komunikace s odborníky

Komunikace probíhající mezi členy projektového týmu a odborníky v oblasti domácího násilí, zejména na přípravě obsahu semináře pro učitele a pro případné řešení otázek vzešlých z jednotlivých seminářů. Odborníci, o které se jedná, jsou psychologové v oblasti domácího násilí, sociální pracovníci, zástupci organizací řešících domácí násilí – Spondea z.ú., Bílý kruh bezpečí z.s., Persefona z.s, Magdalenium z.s. apod.

4. Komunikace se školami

Komunikace probíhající mezi členem projektového týmu a řediteli škol. Člen projektového týmu zmapuje očekávání, potřeby a motivace jednotlivých škol, domluví se společně na určení kontaktní osoby (např. metodik prevence, výchovný poradce, školní psycholog), společně se domluví termíny seminářů i následné aktivity (např. sdílení materiálů).

5. Komunikace s lektory

Komunikace probíhající mezi projektovým týmem a lektorským týmem. Nejprve proběhne zahajovací setkání, na kterém se představí cíle projektu, motivace lektorů, přidaná hodnota projektu. Školení lektorů bude probíhat například ve dvou dnech. První den bude zaměřený na obsah semináře, představení tématu, účastnit se budou také někteří z odborníků na domácí násilí. Ve druhém dni bude probíhat nácvik způsobu vedení semináře se zpětnou vazbou.

16 Výsledek a výstupy projektu

Očekávaným výsledkem tohoto projektu je zvýšené povědomí o problematice sekundárních obětí domácího násilí u pedagogických pracovníků základních škol v Brně. To povede k tomu, že učitelé budou více citliví k rozpoznání indicií, které povedou k odhalení domácího násilí v rodině žáka. To je velice důležité proto, aby se dítěti a celé rodině nabídla pomoc včas a následně se s nimi pracovalo.

Očekávané výstupy projektu jsou vyplněné dotazníky, informace o znalosti této problematiky mezi učiteli základních škol v Brně, vytvořený seminář, online videonahrávka semináře a závěrečná zpráva z projektu. Výstupem bude také seznam metodiků prevence brněnských základních škol pro možnou budoucí spolupráci v dalších projektech.

Důležitým výstupem je i navázaná spolupráce škol s brněnskými organizacemi, které nabízejí pomoc obětem domácího násilí.

Všechny tyto výstupy mohou sloužit jako inspirace pro jiná města nebo kraje. Tento projekt může být příkladem pro jiné oblasti. Je důležité, aby se téma sekundárních obětí domácího násilí aktivně diskutovalo. Lepší znalost této problematiky nejen u učitelů, ale i u jiných profesí, které jsou v kontaktu s dětmi, je důležitá pro zefektivnění práce s dětskými oběťmi.

17 Rozpočet

V této kapitole jsou popsány náklady spojené s projektem. Navrhovaný rozpočet je pouze orientační. Největším nákladem jsou mzdy pro pracovníky a finanční odměny pro odborníky zapojené do projektu. Dalšími náklady spojenými s projektem jsou pronájmy prostor využívaných pro práci nebo školení, občerstvení na školení, tisk materiálů, a také náklady na telefonickou komunikaci.

Náklady	Částka v Kč	Poznámka
mzdy a odměny pro pracovníky	576 000 Kč	120 000 Kč – projektový manažer za rok (0,2 úvazku) 288 000 Kč – členové projekt. týmu za rok (2x 0,5 úvazku) 160 000 Kč – odměny pro lektory za rok (jeden lektor 8 pracovních dní času) 8 000 Kč – odměny pro odborníky (odhad. 3 dny práce)
kompensace nákladů na telefonickou komunikaci	6 000 Kč	předpokládá se, že se bude více volat v prvních měsících
pronájem prostor pro školení lektorů	10 000 Kč	pronájem meeting roomu na dva dny
coworkingové centrum	12 000 Kč	pronájem prostor pro společné porady projektového týmu, cca 4 hodiny za měsíc
občerstvení na školení	4 000 Kč	2 000 Kč na občerstvení pro jeden školící den
tisk materiálů	20 000 Kč	tisk příruček pro každého učitele, dotazníky
Celkem	628 000 Kč	

Obrázek č. 5: Rozpočet
Zdroj: vlastní tvorba

18 Logframe projektu

	Objektivně ověřitelné ukazatele:	Zdroje, prostředky k ověření:	Předpoklady:
Záměr: Zvýšit počet dětí – sekundárních obětí domácího násilí, kterým bude poskytnuta potřebná pomoc a podpora	Počet dětí s poskytnutou odbornou pomocí	Statistiky intervenčního centra v Brně	
Cíl: Zvýšit informovanost učitelů základních škol v Brně v oblasti problematiky dětí jako sekundárních obětí domácího násilí o 50 % během 12 měsíců	Informovanost bude měřena dotazníkem před zahájením projektu a po skončení semináře	Výstupy z dotazníků	Jednotlivé školy budou mít o seminář zájem, dostatek finančních prostředků
Výstupy: Proškolené pedagogické sbory 112-ti základních škol v Brně, včetně souvisejících výstupů jako je nahrávka, metodika, závěrečná zpráva	Počet zrealizovaných seminářů, počet vyplněných dotazníků, video nahrávka, závěrečná zpráva	Prezenčních listiny, výstupy z dotazníků -	Součinnost ředitelů škol
Klíčové aktivity: 1. Vytvoření projektového týmu 2. Sestavení skupiny lektorů 3. Vytvoření semináře 4. Školení lektorů 5. Realizace seminářů na školách 6. Vyhodnocení projektu	1. Zahajovací schůzka projektového týmu 2. Sestavená skupina lektorů 3. Vytvořená metodika pro lektory 4. Prezenční listina ze školení 5. Prezenční listina ze seminářů 6. Závěrečná zpráva	1. Datum schůzky 2. Seznam lektorů 3. Vytvořená metodika 4. Podpisy účastníků školení 5. Podpisy účastníků seminářů 6. Závěrečná zpráva	Dostatek zájemců o zapojení do projektu, dostupnost specialistů potřebných pro odbornou podporu, dostatek finančních prostředků
			Předběžné podmínky, předpoklady: Ochota škol spolupracovat v této

oblasti, zájem
samotných učitelů

Obrázek č. 6.: Logframe

Zdroj: vlastní tvorba

Závěr

Tato práce se věnuje tématu dětských svědků domácího násilí. V první části práce jsem téma ukotvila v oboru sociální práce, v teoriích a metodách sociální práce, a také v sociální politice. Na základě analýzy potřebnosti vyplývá důležitost vzniku projektu a práce s dětmi, které se stanou sekundární obětí domácího násilí. Máme informace o tom, že pokud dítě vyrůstá v rodině, která je zasažena domácím násilím, má tato situace na jeho vývoj velmi negativní dopad. Negativní dopad má nejen v oblasti zdraví a psychiky, ale také v budoucích projevech chování, ve vztazích a v sociálním fungování, což je stěžejním pojmem celé sociální práce. Jedním z cílů sociální práce je zajistit nebo obnovit sociální fungování jedince ve společnosti a zajistit takové společenské podmínky, které budou pro tento cíl příznivé. Děti, kteří jsou svědky domácího násilí, mají být a jsou také cílovou skupinou sociální práce. Je důležité se na tyto zvlášť zranitelné oběti zaměřit a zajistit jim pomoc. Vzhledem k tomu, že domácí násilí je jev, který je v každé společnosti bez ohledu na dobu nebo kulturu, je důležité téma dětských svědků otevírat, upozorňovat na dopady a věnovat se prevenci. Je to skupina, která je opomíjena a je velice důležité s touto skupinou pracovat.

Ve druhé části této práce se již věnuji vytvoření projektu, který má za cíl informovat učitele základních škol v Brně o této problematice a tím pomoci k tomu, aby dětem, které zažívají v rodině násilí, byla zprostředkována pomoc a podpora. Učitelé jsou v každodenním kontaktu s dětmi, možná někdy i více než jejich vlastní rodiče. Díky učitelům se děti k pomoci mohou dostat mnohem dříve, čímž se dopady domácího násilí mohou zmírnit. Pokud budou učitelé dostatečně informovaní o dopadech na domácím násilím postižené děti a o identifikaci takového žáka ve škole, můžeme docílit dřívějšího odhalení domácího násilí v rodině a následné efektivnější poskytnuté podpory a intervence pro děti i rodiče. Učitel nemá být ten, kdo řeší domácí násilí v rodině žáka, ale může pomoci zprostředkovat pomoc a dítěti zajistit včasnou podporu.

Bibliografie

BARVÍKOVÁ, Jana a Jana PALONCYOVÁ. *Děti, rodiče a domácí násilí: výzkum klientely Acorusu*, z.ú. Praha: VÚPSV, 2016. ISBN 978-80-7416-245-9.

BEDNÁŘOVÁ, Zdena Zuzana. *Domácí násilí: zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, 2009. ISBN 978-80-254-5422-0. Dostupné také z:

<http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:58210c80-19a4-11e5-a362-005056827e52>

COX, Lisa E., Carolyn J. TICE a Dennis D. LONG. *Introduction to social work: An Advocacy-Based Profession*. SAGE Publications, 2015. ISBN 9781452244341.

ČECH, Ondřej. *Domácí násilí z pohledu pracovníků v oblasti sociálních služeb*. České Budějovice: Theia, 2011. ISBN 978-80-904854-0-2.

ČERNÁ, Jitka. *Problematika domácího násilí a realizace preventivních postupů na základních školách*. 2017. Diplomová práce. Univerzita Hradec Králové.

ČESKÁ REPUBLIKA. *Listina základních práv a svobod*. In: . 1992. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

ČESKÁ REPUBLIKA. *Metodické doporučení MPSV č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí*. In: . Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2010, ročník 2010. Dostupné také z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/metodika_3.pdf/a539b71d-91ae-9ff1-ed5b-62211af03747

ČÍRTKOVÁ, L. Domácí násilí: fakta a paradoxy. *Sociální práce/Sociálna práca*, 2006, č. 2, s. 54–67.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila, Radka MACHÁČKOVÁ a Markéta VITOUŠOVÁ. *Domácí násilí – přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie*.

[Praha]: Bílý kruh bezpečí, 2002. ISBN 80-86284-19-0. Dostupné také z:
<http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:45053ea0-b063-11e4-a7a2-005056827e51>

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008. Psyché. ISBN 978-80-247-2207-8.
Dostupné také z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:6014f7d0-a461-11e8-a2d0-005056827e52>

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Vybrané výzkumy a teorie domácího násilí. *Policista* [online]. Ministerstvo vnitra České republiky, 2002, 2002, (7) [cit. 2023-03-25]. Dostupné z:
<file:///Users/barbora/Downloads/07/cirtkova.html>

DĚTI, SVĚDCI DOMÁCÍHO NÁSILÍ, JSOU TAKÉ JEHO OBĚŤMI. *Persefona* [online]. 2020 [cit. 2023-03-24]. Dostupné z:
<https://www.persefona.cz/deti-svedci-domaciho-nasili-jsou-take-jeho-obetmi-2020>

Domácí násilí II. Shrnutí základních výsledků reprezentativního výzkumu pro občanské sdružení Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR a.s. STEM pro Bílý kruh bezpečí a Philip Morris CR, [online]. 2006. [20.2. 2016]. Dostupné z:
https://www.stem.cz/wp-content/uploads/2015/12/1145_860.pdf.

DUNOVSKÁ, Kateřina. *Metodika rodinných konferencí* [online]. Amalthea o. s., 2015 [cit. 2023-03-25]. Dostupné z:
<https://www.amalthea.cz/data/File/metodiky%20ke%20stazeni/odborné%20metodiky/Rodinné%20konference/metodika-rodinnych-konferenci-2015.pdf>

DUNOVSKÝ, Jiří. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada, 1995. ISBN isbn80-7169-192-5.

DUŠKOVÁ, Zora. Dítě a domácí násilí. *Právo a rodina*, 2010, č. 8, s. 1–6.

Mladé hlasy 2017: (Výzkum UNICEF ČR o názorech českých dětí, UNICEF, 2017 [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: https://www.unicef.cz/odkazove_zdroje_textove_materialy/vyrocní_zpravy/vyrocní-zprava-2017-final.pdf

FORKE, Christine M., Rachel K. MYERS, Joel A. FEIN, Marina CATALLOZZI, A. Russell LOCALIO, Douglas J. WIEBE a Jeane Ann GRISSO. Witnessing intimate partner violence as a child: How boys and girls model their parents` behaviors in adolescence. *Child Abuse and Neglect* [online]. 2018(84), 241-252 [cit. 2023-03-24]. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0145213418303120>

Globální definice sociální práce. *Mezinárodní federace sociálních pracovníků* [online]. [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>

HANUŠOVÁ, Jaroslava a Kateřina HELLEBRANDOVÁ. *Interdisciplinární spolupráce*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-79-2.

HOLÁ, Irena, Martina JEŽKOVÁ, Helena KOMÍNKOVÁ, et al. *Problematika domácího násilí pro zdravotnické pracovníky*. Druhé přepracované vydání. Brno: Spondea, 2016. ISBN isbn:978-80-270-1120-9.

HUMPÁLOVÁ, Jolana. Lidé s násilím žít nechtějí, v tom je naděje, říká psycholožka Barbora Jakobsen. In: *Voxpot* [online]. 2022, 2022 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://www.voxpot.cz/lide-s-nasilim-zit-nehchteji-v-tom-je-nadeje-rika-psycholozka-barbora-jakobsen/>

JANEBOVÁ, Radka. *Kritická sociální práce*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 978-80-7435-413-7.

JANEBOVÁ, Radka. *Teorie a metody sociální práce - reflexivní přístup*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 978-80-7435-374-1.

KRÁLOVEC, Jiří. *Advokacie a sociální práce v pediatrickém zdravotnictví*. Olomouc, 2018. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci.

KREBS, Vojtěch a Jaroslava DURDISOVÁ. *Sociální politika*. Praha: Codex Bohemia, 2015. Dostupné také z:
<http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:235bd660-581b-11e4-8b11-005056827e51>

KUTÁLKOVÁ, Petra. Namísto obav rozvíjet vlastní praxe. Tři pohledy na možnosti sociální práce v oblasti sexuálního násilí. In: *Sexuální násilí: Proč se nikdo neptá?* [online]. Praha: In IUSTITIA, 2014, s. 85-98 [cit. 2023-03-24]. ISBN 978-80-260-5793-2. Dostupné z:
<http://www.aspekt.sk/sites/default/files/sexualninasili-kniha-web.pdf>

MAGISTRÁT MĚSTA BRNA. *Akční plán prevence kriminality ve městě Brně na období 2023–2025* [online]. In: . Brno [cit. 2023-04-03]. Dostupné z:
<https://socialnipece.brno.cz/wp-content/uploads/2022/09/Akcni-plan-prevence-kriminality-ve-meste-Brne-na-obdobi-2023-2025.pdf>

MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portl, 2013. ISBN 978-80-262-0366-7. Dostupné také z:
<http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:6ec863b0-055e-11e6-a611-005056827e51>

MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ, ed. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X. Dostupné také z:
<http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:4d47d7c0-655c-11e7-b92d-005056827e51>

MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0213-4. Dostupné také z:

<http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:43c8b2c0-e1a5-11e8-a5a4-005056827e52>

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0. Dostupné také z:

<http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:df7c75e0-b750-11e4-a7a2-005056827e51>

Metodické doporučení MPSV č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí. In: . 2010, ročník 2010. Dostupné také z:

https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/metodika_3.pdf/a539b71d-91ae-9ff1-ed5b-62211af03747

MPSV. Rodina a ochrana práv dětí. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. [cit. 2023-04-24]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/rodina-a-ochrana-prav-deti>

MPSV. *Právo na dětství: Národní strategie ochrany práv dětí* [online]. Praha: MPSV [cit. 2023-04-03]. Dostupné z:

<https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/NSOPD.pdf/bb0782db-dabb-4710-0689-ec3bf0b7dca5>

MPSV. *Právo na dětství: NÁRODNÍ STRATEGIE OCHRANY PRÁV DĚTÍ 2021-2029* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2023-04-03].

Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/NARODNI+STRATEGIE+OCHRANY+PRAV+DETI+2021_2029_FINAL.pdf/4d20b44e-a8c5-6882-d46f-a8d0fb7695d5

NAVRÁTIL, Pavel. *Teorie a metody sociální práce*. Brno: Marek Zeman, c2001. ISBN 80-903070-0-0. Dostupné také z:

<http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:e2fb3600-029e-11e4-9789-005056827e52>

NEČASOVÁ, Mirka. *Úvod do filozofie a etiky v sociální práci*. Brno: Masarykova univerzita, 2001. ISBN 80-210-2673-1.

OSOFSKY, J. D a . The effects of exposure to violence on young children. In: NOTTERMAN, J.M. *The evolution of psychology: Fifty years of the American Psychologist* [online]. American Psychological Association., 1995 [cit. 2023-04-03]. ISBN 978-1-55798-473-9. Dostupné z: <https://psycnet.apa.org/doiLanding?doi=10.1037%2F10254-050>

PIŠTĚK, Petr. *Vliv primární prevence v oblasti domácího násilí*. Praha, 2011. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze.

Politiky a paradigmaty sociální práce: co jsme zdědili a co s tím uděláme? : sborník z konference. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, 2010. ISBN 978-80-7318-994-5.

POTŮČEK, Martin. *Sociální politika*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995. Studijní texty. ISBN 80-85850-01-X. Dostupné také z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:feb4f460-df4b-11e3-b110-005056827e51>

Redakce AD. Každé desáté dítě v ČR zažívá nějakou formu násilí v rodině. *Advokátní deník* [online]. 12.4.2021 [cit. 2023-03-28]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/04/12/kazde-desate-dite-v-cr-zaziva-nejakou-formu-nasili-v%E2%80%AFrodine/>

SOBOTKOVÁ, Irena. Domácí násilí z pohledu vývoje a ochrany dětí. *Psychologie a její kontexty*, č. 7 (1), 2016, 3-17

Sociální práce / Sociálna práca [online]. 2006. České Budějovice: Asociace vzdělavatelů v sociální práci, 2006 [cit. 2023-03-28]. ISSN 1213-6204. Dostupné z: <https://socialniprace.cz/wp-content/uploads/2020/10/2006-2.pdf>

Sociální práce: Téma – Domácí násilí [online]. 2006. 2006 [cit. 2023-03-23]. ISSN 1213-6204. Dostupné z: <https://socialniprace.cz/wp-content/uploads/2020/10/2006-2.pdf>

SPOLEČNOST SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ČESKÉ REPUBLIKY. *Etický kodex společnosti sociálních pracovníků České republiky* [online]. In: . 2006 [cit. 2023-04-01].

ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2.

ŠKODOVÁ, Zdeňka. *Etická dilemata sociální práce při práci s dětmi a mládeží v nízkoprahových zařízeních*. 2018. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.

TICHÁ, Tereza. *Multidisciplinární práce s dětskými oběťmi domácího násilí*. 2019. Diplomová práce. Univerzita Hradec Králové.

TOMEŠ, Igor. *Obory sociální politiky*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-868-5.

TOPINKA, Daniel, ed. *Domácí násilí z perspektivy aplikovaného výzkumu: základní fakta a výsledky*. Ostrava: SocioFactor, 2016. ISBN 978-80-9066150-9.

TZ: Násilí je možné zastavit práci s osobami, které se jej dopouštějí. In: *Vláda České republiky* [online]. 2022 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/aktuality/tz-nasili-je-mozne-zastavit-praci-s-osobami--ktere-se-jej-dopousteji-201153/>

Úmluva o právech dítěte a související dokumenty. [Praha]: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2016. ISBN 978-80-7421-120-1.

ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY. *Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2019–2022* [online]. 2019 [cit. 2023-04-01].

Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/AP-DN---grafikaFINAL.pdf>

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 4., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-414-4. Dostupné také z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:c7e2c000-f529-11e7-a97b-005056827e51>

VESELÁ, Linda. Stát dokáže pomoci jen každému desátému dítěti, které rodiče týrají [online]. 19. 11. 2018 [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/tyrani-deti-domaci-nasili-mpsv-deti-ucitele-skola-centrum-locika-px3-/domaci.aspx?c=A181119_124708_domaci_linv

VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 2., přeprac. vyd. Praha: proFem, 2008. ISBN 978-80-903626-7-3.

Dostupné také z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:17481a50-30b3-11e7-a38c-005056827e51>

VOŇKOVÁ, Jiřina a Markéta HUŇKOVÁ. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem, 2004. ISBN 80-239-2106-1. Dostupné také z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:586b40a0-e8eb-11e4-b834-005056827e51>

WÜNSCHOVÁ, Petra. Domácí násilí může mít na dítě horší vliv než válečný konflikt. In: *Šance dětem* [online]. 2016 [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/domaci-nasili-muze-mit-na-dite-horsi-vliv-nez-valecny-konflikt>

Seznam tabulek a grafů

Obrázek č. 1.: Klíčové aktivity a indikátory splnění

Obrázek č. 2.: Harmonogram

Obrázek č. 3.: Analýza rizik

Obrázek č. 4.: Plán komunikace

Obrázek č. 5.: Rozpočet

Obrázek č. 6.: Logframe

Seznam zkratek

BKB – Bílý kruh bezpečí, z.s.

CAN – Child Abuse and Neglect

ČSÚ – Český statistický úřad

IFSW – International federation of social workers

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

OSN – Organizace spojených národů

OSPOD – orgán sociálně-právní ochrany dětí

SPOD – sociálně-právní ochrana dětí

SSP ČR – Společnost Sociálních Pracovníků ČR

WHO – World Health Organization

Seznam příloh

Příloha 1: Rozhovor s pracovníci BKB	67
Příloha 2: Odpovědi z online dotazníku	69

Přílohy

Příloha 1: Rozhovor s pracovnící BKB

1. Vnímáte potřebnost vzniku tohoto této informativní kampaně? Pokud ano, proč?

„Ano určitě. Je to určitě potřeba. Vztahové násilí se vyskytuje neustále a dlouhodobě. I když ty nástroje pro řešení té problematiky už vznikají a pracuje se s tím a uvádí se v praxi. Je potřeba zvyšovat kompetence těch samotných dospělých, aby to zvládli řešit sami a dokázali chránit dítě. Nicméně opatření stále nejsou dostatečné. Vždycky musíme věnovat největší pozornost tomu nejslabšímu článku, právě tady to jsou děti, nebo třeba i senioři. Děti jsou nesvéprávné a nemohou situaci řešit sami, nemohou se dobrat svých práv. Učitelé jsou v tomto případě ti, kteří mají intenzivní kontakt s těmi dětmi. Na jedné straně mohou si všimnout nějakých indicií, že dítě je buď obětí násilí nebo tím svědkem, a oni mohou ve prospěch dětí okamžitě zasáhnout. Kdo jiný, když ne oni? Čím více budou učitelé informováni o tomto tématu, tím více rozšíříme ten dosah pomoci, množství rodin, o kterých se můžeme dozvědět a nabídnout jim pomoc. Informování určitě není dost.“

2. Máte pocit, že se s dětmi, kteří jsou svědky domácího násilí, pracuje dostatečně a efektivně?

„Dá se říct, že tato problematika uchopená dostatečně je, Policie ČR má povinnost informovat OSPOD o případech domácího násilí, kde jsou děti. OSPOD je přetížen, zároveň z toho vypadávají rodiny, kde není zavolána Policie. A hlavně co je problém, je málo dětských psychologů, psychiatrů, rodinných terapeutů, dlouhá čekací doba. OSPOD se nemusí o všem dozvědět. OSPOD má nějaké kompetence, a hlavně nástroje pomoci, ale není jich moc. Chybí právě ti psychologové, psychiatři a krizová centra pro děti. To je v Brně jen jedno na celou Jižní Moravu. A kdyby bylo další, kapacity by se určitě naplnily. Na OSPODU by se měli podílet na řešení problematiky i psychologové, ti tam chybí. „

3. Co konkrétně by mohlo vést ke zlepšení práce v této problematice (změny legislativy, více služeb, školení zdravotníků, pedagogů, vyšší informovanost veřejnosti, odborníků,)?

„Více nástrojů, multidisciplinární spolupráce, aby instituce školské zdravotní, trestněprávní, sociální spolupracovali, koordinátor musí být OSPOD ze zákona, aby se

rozzrůstalo množství nástrojů k pomoci dětem, takže psychologové, psychiatři, krizová centra pro děti, mediační centra zadarmo, azylové domy pro ohroženou osobu s dítětem včetně krizových lůžek. Instituce jsou normované na standardního člověka – standardní člověk má určité sociokulturní zázemí, komunikační schopnosti, zázemí, realita taková není, jsou lidé kteří nejsou na takové pozici, právě třeba děti, kteří nemají tak dobře vyvinutou komunikaci, pocházejí z jiného zázemí, nemají takovou inteligenci, atd. Jsou omezení ve svých schopnostech dosahovat svých práv a využívat instituce. Instituce a společnost o tom ví a měli by mít nástroje k tomu to řešit. Co se třeba týče toho trestněprávního procesu, svět ví, že jsou tady lidé oslabení. Existuje institut zvláště zranitelné oběti, kompenzuje je větším množstvím práv, jako třeba zmocněnec, plus spousta dalších. Cílem práce by teda mělo být podpořit další z nástrojů řešení tohoto problému. Legislativní rámec k ochraně je dostatečný, problém je v aplikační praxi, která by se měla využívat k efektivnějšímu užívání nástrojů řešení, a k lepší a účinnější diagnostice depistáží. Jde o to, aby se lépe praktikovala. Akční plány jsou ale jsou spíše teoretické a neobsahují praktické nástroje. Jsou to spíše teoretické myšlenky ale chybí lepší praktické aplikování. No a ještě taková případové konference je dobrá praxe, nástroj sociální práce, kdy se OSPOD sejde a domluví se co dál. Máme tady Persefonu, Spondeu, Magdalenium a my – Bílý kruh bezpečí. Spondea je dobrá praxe, mají programy pro děti, intervenční centrum, dětské psychology. A taky teda to krizové centrum, poskytuje psychologické a sociální služby, spolupracuje se soudem, OSPODEM, dělá případové konference.“

Příloha 2: Odpovědi z online dotazníku

1. Víte, co znamená pojem "sekundární oběť domácího násilí"?

R1: Pokud je dítě přítomno domácímu násilí např. mezi rodiči

R2: Ano

R3: Ano

R4: Je to pojem označující například děti v domácnosti, kde dochází k domácímu násilí mezi rodiči. Přímou ho to ale ovlivňuje.

R5: Ano

R6: Ne

R7: Ano

R8: asi ano

2. Setkal(a) jste se ve své pedagogické praxi s žákem, který byl (sekundární) obětí domácího násilí?

R1: Nevím o tom

R2: Ne

R3: Vyloženě ne

R4: Zatím ne.

R5: Ano

R6: Ne

R7: Nevím o tom

R8: Ano

3. Jak si myslíte, že se dítě, které je (sekundární) obětí domácího násilí může projevovat?

R1: Může být nedůvěřivé, plačtivé, bojácné, může reagovat neadekvátně na různé situace.

R2: Různě - může se uzavřít do sebe, přestat komunikovat. Na druhé straně může být agresivní, strhávat na sebe pozornost... mohou se u něj objevit velké změny v chování nebo žádné.

R3: Zakřiknuté nebo agresivní

R4: Agresivita nebo naopak pasivita, nevládnutí svých emocí, zadržávání řeči apod.

R5: Zamklé, schovává části těla, nebo naopak agresivní, protivné, náladové.

- R6: Může být smutné, uzavřené, případně maskuje známky fyzického napadení.
R7: Může být zakřiknuté, lekavé, nebo naopak agresivní
R8: Úzkostlivé, plačtivé, bojácné, může mít různé problémy v chování, nezájem o školu, odmítání školní práce, vztahové problémy atd.

4. Jak byste při zjištění (sekundární) oběti postupoval(a)?

- R1: Nejprve kontaktování školního psychologa a výchovného poradce a po té případně oznámení na OSPOD
R2: Kontaktovala bych školní poradenské pracoviště, metodika prevence.
R3: Poradil se s odborníkem
R4: Poradila bych se s vedením školy a speciálními pedagogy, jak postupovat.
R5: Výchovný poradce, metodik prevence, OSPOD.
R6: Obrátila bych se na ŠPP.
R7: Probrala bych to nejprve se školním psychologem
R8: požádala bych o pomoc školního psychologa a metodika prevence

5. V každé třídě jsou podle výzkumů průměrně 2-3 děti, které jsou ohroženy násilím v rodině. Myslíte si, že učitelé by v této problematice měli být lépe informováni?

- R1: Určitě ano
R2: Ano
R3: Ano
R4: Určitě ano
R5: ano
R6: ano
R7: ano
R8: ano

6. Pokud ano, jak? Tzn. jaké konkrétní potřeby v této oblasti máte?

- R1: Např. jak nejlépe rozpoznat, že je dítě ohrožené násilím v rodině, jak s tímto dítětem nejlépe pracovat, jak komunikovat s rodinou.
R2: Jak s takovými dětmi pracovat, podpořit je a zejména identifikovat.
R3: Informovanost o problému
R4: Konkrétně bych se ráda zúčastnila nějakého semináře, kde by se rozebíraly konkrétní reálné případy těchto rodin.
R5: Seminář
R6: Být seznámeni v rámci studia s projevy takového dítěte.

R7: Školení, seminář o tom, jak tyto děti identifikovat a jak postupovat dál

R8: proškolení – návod, co dělat, jak postupovat, příklady z praxe

Anotace

Tato bakalářská práce se věnuje tématu dětských svědků domácího násilí a dopadech této problematiky na ně. Cílem práce je vytvořit návrh projektu, který má za cíl zvýšit povědomí o této problematice mezi učiteli základních škol v Brně. V první části této práci představuji téma dětí jako sekundárních obětí domácího násilí, téma propojuji se sociální prací, studovaným oborem, dále téma propojuji se sociální politikou, s teoriemi sociální práce, technikami sociální práce. Téma je v práci také ukotveno legislativně a na závěr provádím analýzu potřebnosti vzniku projektu. Ve druhé části této práce se již věnuji vytvoření návrhu projektu. Představuji jednotlivé kroky, které jsou potřebné k úspěšné realizaci navrhovaného projektu.

Klíčová slova: domácí násilí, dítě, rodina, oběť, sekundární oběť, učitelé

Annotation

This bachelor thesis focuses on the topic of child witnesses of domestic violence and the impact of this issue on them. The aim of the thesis is to create a project proposal that aims to raise awareness of this issue among primary school teachers in Brno. In the first part of this thesis, I introduce the topic of children as secondary victims of domestic violence, I link the topic to social work, the field of study, I also link the topic to social policy, social work theories, social work techniques. The topic is also anchored in the thesis legislatively and at the end I analyse the need for a follow-up project. In the second part of this thesis, I am already devoted to the creation of a project proposal. I present the different steps that are necessary for the successful implementation of the proposed project.

Key words: domestic violence, child, family, victim, secondary victim, teachers